

Ministerie van Defensie

den vermenigvuldigd
dan met toestemming
van Hfd. Afd. Inl/Veil

CHEF VAN DE GENERALE STAF / BEVELHEBBER DER LANDSTRIJDKRACHTEN

Afdeling/Sectie: Inlichtingen en Veiligheid ex nr

Postadres: Thérèse Schwartzestraat 15
Telefoon: 070-245370 / 070-735735

Men wordt verzocht bij beantwoording, datum en
nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

G E H E I M

uw kenmerk

uw brief van

ons nummer

's-Gravenhage,

081/5/X/76/Geh.

28 SEP. 1976

bijlagen: div.

Aan

Verzendlijst

onderwerp: Maandoverzicht juli/augus-
tus 1976

Hierbij bied ik U het maandoverzicht over de
maanden juli/augustus 1976 aan, samengesteld
door de Sectie Inlichtingen van de Afdeling
Inlichtingen en Veiligheid van mijn staf.

Typ : M.H.
Coll: *W*

DE CHEF VAN DE GENERALE STAF
VOOR DEZE:
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A
DE LUITENANT-KOLONEL

C. KLOOS

G E H E I M

GEHEIM

EX nr

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
GENERALE STAF
AFD INLN / VEIL**

MAANDOVERZICHT

juli/augustus 1976

GEHEIM

MAANDOVERZICHT

JULI / AUGUSTUS 1976

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVE

blz.nr.:

SAMENVATTING

1. Oost-Europa	1
2. Midden-Oosten/Afrika	2
3. Verre-Oosten	2

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiek

1. Warschaupakt	
a. Rede DDR Minister van Defensie Hoffmann	3-6
2. Sovjet-Unie	
a. Benoeming Min. v. Def., Ustinov, tot Maarschalk SU	6-7
3. Polen	
a. Versterking van de positie van Kepa	7-8
4. Roemenië	
a. Personeelsmutaties	8-9
5. Joegoslavië	
a. Bezoek van oudstrijders delegatie aan China	9-10
b. Bezoek Min. v. Def. Ljubicic, aan Roemenië	10-11
c. <u>Het bezoek van de Sovjet plv. Minister van defensie Gorshkov, aan Belgrado</u>	11
d. Kritiek op Oosteuropese visies m.b.t. Oost-Berlijnse conferentie van Europese cp'n	11-13

Hoofdstuk B: Economie

1. Sovjet-Unie	
a. Defensie-uitgaven	14-17

Hoofdstuk C: Transport en Verkeer

1. Warschaupaktlanden	
a. Aanleg breedspoorlijn door Polen	18
b. Modernisering overlaadstations	18-19

Hoofdstuk D: Landstrijdkrachten

1. Activiteiten	
a. Algemeen	20
b. Warschaupakt-oefening "SCHILD'76	20
c. Tijdelijk Verboden Gebied	20

blz.nr.:

d. Joegoslavische oefening "GOLIJA '76"	20-22
TVG nr 11/76	21
2. Organisatie	
a. Polen	22
b. Tsjechoslowakije	23-24
3. Logistiek	
a. Sovjet-Unie	25-31
b. Tsjechoslowakije en Oost-Duitsland	32-33
4. Opleiding	
a. Sovjet-Unie	33-34
<u>DEEL II: Midden-Oosten/Afrika</u>	1-10
1. Libanon	35
2. Verhouding Egypte - Sudan - Libië	36
Bijlage bij Hoofdstuk A	1-10

heim

SAMENVATTING1. Oost-Europa

De Oostduitse minister van defensie heeft een rede gehouden waarin nog eens de heersende mening betr. de militaire doctrine van het Warschaupakt wordt weergegeven. Zo is "het imperialisme de oorzaak van alle oorlogen, terwijl de socialistische staten alleen deelnemen aan rechtvaardige oorlogen". De strijdkrachten zijn dan ook een belangrijk instrument, omdat een "politiek gebaseerd op kracht" moet worden gevoerd, waarvan militaire dreiging en chantage deel uitmaken. De strijdkrachten van de westelijke landen moeten worden gezien als een object voor politieke en subversieve acties.

In de verslagperiode werd nog eens bevestigd dat in de Poolse partijleiding geen eenheid van opvatting bestaat, maar ook dat de Sovjet leiding nog steeds vertrouwen in Gierk blijft stellen, waardoor diens positie (voorlopig) nog onaantastbaar is.

In Roemenië werd om vooralsnog onbekende redenen de minister van defensie vervangen. Uit andere gebeurtenissen is gebleken dat Ceaucescu t.o.v. de Sovjet-Unie duidelijk heeft moeten inbinden, al blijft de militaire samenwerking met Joegoslavië voortduren.

Ondanks de verschillen op buitenlands politiek terrein tussen Joegoslavië en China, nemen de contacten op militair-politiek gebied tussen beide landen toe. Er is een duidelijke afkeuring door Joegoslavië van de interpretaties m.b.t. de gehouden conferentie van Europese Communistische Partijen, zoals die door de Sovjet-Unie en de haar loyale op'n worden gegeven.

Uit een NAVO-onderzoek van de Sovjet defensie-uitgaven in 1975, is gebleken dat deze ruim 50 miljard roebel bedroegen; voor de komende jaren wordt een stijging van ca 5% per jaar verwacht.

De Sovjet-Unie streeft er naar om een "overlaad vrije" doorgaande militaire verbinding tot ver in Polen te creëren; economische motieven worden hiervoor aangevoerd.

V.w.b. de oefenactiviteiten van de Warschaupakt landstrijdkrachten zijn geen bijzonderheden te vermelden m.u.v. de officiële aankondiging van de, in Polen te houden, Warschaupakt oefening "SCHILD '76".

Verbetering van en uitbreiding met militair materieel blijft onverminderd plaatsvinden bij alle Warschaupakt landstrijdkrachten.

In dit rapport wordt in een korte beschouwing de taak en werkwijze van de Sovjet militaire handelsorganisatie, VOYENTORG, uiteengezet. Deze organisatie voorziet de militairen en hun familieleden van de noodzakelijke levensbehoeften.

Zowel bij de Oostduitse als Tsjechoslowaakse strijdkrachten is een tekort aan artsen. Het is niet bekend of dit zich ook voordoet bij de overige Warschaupakt landstrijdkrachten.

Een periodiek terugkerend verschijnsel in de Sovjet militaire vakpers is de kritiek op de opleiding en vorming van jonge commandanten, die een duidelijk gebrek aan initiatief vertonen.

2. Midden-Oosten/Afrika

De onderlinge verhouding tussen de landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika wordt, mede door de burgeroorlog in Libanon, steeds slechter, waarbij de Sovjet invloed steeds meer schijnt af te nemen.

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiek

confidentieel

1. Warschaupakta. Rede van DDR Minister van Defensie, Hoffmann

Op 1 dec 1975 werd de DDR Minister van Defensie een eredoctoraat toegekend door de "Karl Marx" Partijhogeschool van de SED te Oost-Berlijn. Bij die gelegenheid, hield hij een rede, waarvan een verkorte versie verscheen in het maart-1976 nummer van het SED-maandblad "Einheit" onder de titel "Strijdkrachten in onze tijd" ter viering van de 20e verjaardag van de Nationale Volksarmee (NVA). Dit artikel is in de oorspronkelijke taal als bijlage opgenomen.

Buiten het WP vestigden Joegoslavische persberichten van 21 april voor het eerst de aandacht op deze rede. De aangehaalde passages waren duidelijk met de bedoeling uitgekozen om het strijdlustige karakter van de rede aan te tonen. Vervolgens kreeg het artikel ruime aandacht in de Westelijke pers, aan welke reacties in het vorige maandoverzicht al summier aandacht werd besteed. Al deze reacties concentreerden zich op de volgende thema's uit Hoffmann's rede:

"Wir teilen die Auffassung also nicht, die selbst fortschrittliche Menschen in der Friedensbewegung vertreten, im Atomzeitalter sei ein gerechter Krieg nicht mehr möglich, der Raketen-Kernwaffen-Krieg auch keine Fortsetzung der Politik der kämpfenden Klassen mehr, sondern nur noch atomares Inferno, Weltuntergang".

Het Joegoslavische persagentschap "Tanjug" zei n.a.v. deze uitspraak: "Wij delen deze opvatting niet, dat in het nucleaire tijdperk een gerechtvaardigde oorlog mogelijk is, of dat een met nucleaire raketten gevoerde oorlog iets met klassenstrijd van doen heeft".

"Bis jetzt kennt die Geschichte tatsächlich keinen Fall, in dem eine sozialistische Revolution zum Siege geführt worden wäre, ohne dass die Kanonen ihr Machtwort gesprochen hätten, oder ohne dass sie mindestens gerichtet und geladen waren".

"Hohe chinesische Militärs fordern heute offen die Abspaltung der mittelasiatischen Sowjetrepubliken von der UdSSR. Sie drohen mit dem Einsatz von Atomraketen gegen die Sowjetischen Staudämme in Siberien gegen die Industriegebiete von Kusnezsk und Karaganda", deze uitspraak, gecombineerd met Hoffmann's opmerking dat de missie van de socialistische strijdkrachten zich heden ten dage ver uitstrekt buiten de grenzen van de individuele socialistische landen, werd in sommige Westelijke persreacties gezien als rechtvaardiging voor en voorbereiding op een preventieve slag resp. een inzetten van NVA-eenheden tegen China.

".... von dieser Bundeswehr zu behaupten, sie habe ausschliesslich defensiven Zwecken zu dienen, ist simple Augenauswischerei. In Wirklichkeit ist (sie) ..... das Instrument

imperialistischer Expansionspolitik, von dem in Europa die grösste Gefahr für den Frieden ..... ausgeht".

Bij nadere beschouwing bevat de rede uitspraken van strategische en militair-politieke aard welke onderbouwd worden door verwijzingen naar de ideologie. Zo beschouwd geven ze de heersende mening weer en kan gevoeglijk worden aangenomen dat ze representatief zijn voor een deel van de militaire doctrine van het WP (lees: de Sovjet-Unie).

Opgemerkt kan worden dat de wijze van uitdrukken en argumenteren meer "sophisticated" is dan in andere toespraken van Hoffmann, maar dit had waarschijnlijk te maken met de gelegenheid en zijn gehoor op 1 dec 1975. In feite bevatte zijn toespraak geen nieuwe stellingen, maar werden de volgende, bekende standaard-aspecten van de "socialistische militaire theorie" weergegeven.

(1) De theorie van de oorlog

De bekende these dat het imperialisme de oorzaak is van alle oorlogen en dat het socialistisch kamp alleen aan rechtvaardige oorlogen deelneemt werd door Hoffmann herbevestigd.

In navolging van de gangbare Sovjet praktijk om Lenin's steun aan de opvattingen van Clausewitz te citeren, werd eveneens de optie op een globale oorlogvoering met nucleaire middelen als een instrument van de politiek herhaald en werd duidelijk gemaakt dat de SU en haar bondgenoten niet zouden aarzelen hiervan gebruik te maken indien noodzakelijk in wat zij als een rechtvaardige oorlog zouden beschouwen.

Dit verschaft een kant en klare ideologische rechtvaardiging voor het treffen van voorbereidingen en voor het eventueel voeren van een dergelijke oorlog.

(2) De rol van militaire macht en het belang van de strijdkrachten

Hoffmann's opmerkingen over de rol van militaire macht en het belang van de gewapende macht leggen een duidelijk verband met handelingsvrijheid in die zin dat een geloofwaardige militaire macht de SU en haar bondgenoten politieke vrijheid van handelen verschaft en hen in staat stelt in het offensief te gaan.

Ook wordt de militaire hulp als een instrument beschouwd om het, in de derde wereld gewonnen terrein veilig te stellen.

De strijdkrachten van derde wereld-landen wordt in dit verband buitengewoon belang toegekend en het voor zich winnen van deze strijdkrachten wordt als één van de eerste prioriteiten gezien. Voorts het belang onderstreept om de strijdkrachten van alle Westelijke landen als een object voor politieke en subversieve acties te zien.

Al deze opvattingen zijn sinds Lenin in allerlei varianten en met wisselende nadruk herhaald, maar hun herbevestiging geeft duidelijk een belangrijk element van de huidige Sovjet en WP militaire politiek weer, getuige o.a.

Hoffmann's reis eind 1974 naar Peru en begin dit jaar naar India.

(3) Wijze en gebruikmaking van de strijdkrachten, vormen van klassestrijd en typen oorlogen

Door duidelijk militaire dreiging en chantage onder de instrumenten van een "politiek gebaseerd op kracht" te laten vallen, lijkt sterk een preoccupatie weergegeven te worden met de mogelijkheden van een indirecte strategie als onderwerp van de socialistische militaire theorie en als een manier om de strijdkrachten te gebruiken.

Nationale bevrijdingsoorlogen en oorlogen welke door imperialistische machten tegen individuele socialistische landen - waarbij Hoffmann kennelijk denkt aan pro-Sovjet socialistische landen buiten het WP - worden gevoerd, worden gekenschetst als de meest waarschijnlijke typen oorlogen.

Mogelijk vormt dit een indicatie voor een toenemend belang en gewicht dat WP-leiders toekennen aan militaire acties buiten het NAVO- en het WP-gebied. E.e.a. kan o.m. geadstrueerd worden door artikelen in gezaghebbende militair-politieke tijdschriften zoals "Militärwesen" (DDR) over: "Der Sieg in Vietnam- ein Beitrag zur weiteren Veränderung des internationalen Kräfteverhältnisses". In de redevoeringen en verklaringen op de partijcongressen dit jaar in de SU en in de DDR kon deze zin onveranderd worden geconstateerd met de toevoeging "ten gunste van het socialisme".

Niettemin blijft in de WP-visie de met raketten gevoerde nucleaire oorlog als het gevaarlijkste type oorlog gelden, waarop het WP in eerste instantie haar planning en capabilities moet richten om volledige vrijheid van handelen te behouden.

(4) Het imago van de vijand/oorlogstheaters

Het Westen met de NAVO als dominante groepering en de VS als de gevaarlijkste militaire macht, blijft volgens Hoffmann de belangrijkste tegenstander.

Centraal Europa blijft het meest waarschijnlijke theater van een mogelijk toekomstige oorlog tegen de NAVO en daarmee het belangrijkste gebied voor de eerstkomende tijd. De speciale vermelding van de Bundeswehr als de dominerende, effectiefste en agressiefste organisatie in dit gebied onderstreept het belang ervan in het ideologische "Feindbild" van de DDR.

Vergeleken met het Westen, neemt China nog altijd een tweede plaats in als militaire tegenstander. China's militaire intenties worden kennelijk geacht meer gericht te zijn op hun politieke uitwerking dan op militair voordeel. Toch kunnen Hoffmann's uitlatingen zo worden uitgelegd, dat aangenomen wordt dat een bepaalde (beperkte) militaire dreiging t.o.v. het Centraal-aziatisch gedeelte van de SU bestaat en dat in het WP enigermate geanticipeerd wordt op subversieve activiteiten tegen de achtergrond van een beperkte nucleaire dreiging.

Ondanks dit alles blijft het veiligstellen van hun eigen (machts)basis de eerste taak van de WP-strijdkrachten, zo komt uit Hoffmann's rede duidelijk naar voren.

Om deze taak te kunnen volvoeren, moeten ze bereid en paraat zijn om de NAVO op ieder tijdstip beslissend te kunnen verslaan. Dit impliceert een constante bereidheid tot offensieve actie en nucleaire oorlogvoering. Het noemen van de wederzijdse bijstandsverplichting welke rust op de strijdkrachten van de WP-landen is waarschijnlijk door Hoffmann zo bedoeld, dat het lijkt alsof ze ook op alle niet tot het WP behorende, maar met de SU verbonden socialistische landen van toepassing is. Ook wordt door de DDR minister de plicht van de WP-landen genoemd om hun strijdkrachten op een peil te houden en naar de maatstaven te beoordelen welke gelden voor de Sovjet strijdkrachten, waarvan op deze wijze andermaal de voorbeeldfunctie werd onderstreept. Beide verplichtingen geven de bekende "internationalistische" principes weer, waarbij het interessant is welke landen volgens Sovjet definitie onder de "socialistische gemeenschap" vallen, waarop dan eventueel het "socialistisch internationalisme" (dat de betrekkingen van de NSWP-landen, maar indien opportuun geacht ook die van andere socialistische landen, t.o.v. de SU regelt, en dat in de praktijk uitgemond is in de zgn leer van de beperkte soevereiniteit oftewel de Brezhnev-doctrine) van toepassing is. Uit Hoffmann's woorden kan ook worden opgemaakt dat een andere verplichting voor alle WP-strijdkrachten de militaire steunverlening is aan Derde Wereld-landen met een anti-Westerse oriëntatie, waarbij het eerste doel is, de strijdkrachten van die landen onafhankelijk te maken van steun door het Westen.

Hoffmann's gehele redevoering overziende kan gezegd worden dat hierin geen aanwijzingen worden gevonden voor fundamentele wijzigingen in de militaire doctrine van het WP.

Het beeld van de vijand, de belangrijkste oriëntatie van de militaire krachtsinspanning van de WP-landen en de voornaamste missie van de WP-strijdkrachten werden erin nog eens opnieuw bevestigd.

Hoffmann's ideologische stellingen over "de oorlog" en de rol van militaire macht wekken sterk de indruk dat het gebruik van ieder middel en iedere benadering welke kans maakt op succes voor de doeleinden van de SU en haar bondgenoten gerechtvaardigd wordt.

Wat relatief nieuw is, is dat op vele plaatsen in Hoffmann's rede een op bereiking van Sovjet doeleinden gerichte globale strategie zo indringend wordt weergegeven door een DDR-minister van defensie. Kennelijk hebben de NSWP-landen hierin een rol te vervullen, waarvoor overigens ideologische argumenten in voldoende mate voorhanden zijn.

(R) (G) (W)

onconfidentieel

2. Sovjet-Unie

a. De benoeming van Minister van Defensie, Ustinov, tot Maarschalk SU

Op 30 juli werd de in april benoemde Sovjet Minister van Defensie, Ustinov, tot Maarschalk van de SU gepromoveerd.

Deze bevordering volgde op zijn benoeming op 8 mei tot Legergeneraal.

Commentaar: Hoewel deze bevordering snel gevolgd is op zijn promotie tot lrgen, was deze wel te verwachten. Ustinov's voorgangers hadden als Minister van Defensie ook allen deze rang. Ook verhoogt het zijn formele militaire status in zijn betrekkingen met de andere in actieve dienst zijnde maarschalcken die, afgezien van de eveneens nieuwe Maarschalk Brezhnev, aan Ustinov ondergeschikt zijn in de hiërarchie van het ministerie van defensie. Hier komt nog bij dat in het WP, waar de SU als primus inter pares geldt, de Sovjet minister van defensie als zichtbare uitdrukking hiervan een hogere rang dient te hebben dan zijn collega's van de overige WP-landen, die gewoonlijk de rang van lrgen hebben. Hoewel e.e.a. Ustinov's prestige vergroot lijkt te hebben, is het weinig waarschijnlijk dat hiermee ook een grotere macht gepaard gaat. Hierbij moet evenwel bedacht worden dat nog steeds geen aanwijzingen voorhanden zijn dat Ustinov niet langer als sekretaris van het Centraal Comité fungeert, hetgeen betekent dat Ustinov als enige in zowel het Politbureau, als in de regering en het CC-secretariaat zitting heeft.

Geheim

3. Polen

a. Versterking van de positie van Kepa

De positie van het Politbureau lid en eerste secretaris van de afdeling Warschau van de PVAP, Kepa, is als gevolg van zijn kennelijk superieure houding tijdens de onlusten van 25 juni n.a.v. de prijsverhogingen van voedselprodukten buitengewoon sterk. Toen op 25 juni aanvankelijk een vrijwel algemene besluiteeloosheid in de leiding en i.h.b. bij Gierék bleek te bestaan, zou hij op onmiddellijk handelen en snelle beslissingen hebben aangedrongen. De, na de 25e juni, georganiseerde sympathie-betuigingen van de regionale partij-organisaties zouden ook een initiatief van Kepa zijn geweest.

Volgens bepaalde berichten zou in de Poolse leiding overwogen zijn om Kepa i.p.v. Jaroszewicz tot premier te benoemen.

(B-3) (R)

Commentaar: Aan te nemen valt dat Kepa's ambities niet gericht zijn op de post van minister-president maar op die van partijleider. Dit zou tenminste kunnen worden opgemaakt uit reeds eind 1975 ontvangen berichten als zou Kepa de oppositie tegen Gierék in de partij geleidelijk aan willen organiseren. Geleidelijk, omdat Gierék's machtspositie voorlopig onaantastbaar leek na het dec 1975 gehouden Poolse partijcongres, waar bleek dat ook de Sovjet leiding vertrouwen in Gierék stelde.

Dit streven zou o.a. begin 1975 gebleken zijn in een sfeer van kritiek op Gierek's econom. politiek n.a.v. aanhoudende tekorten van sommige voedselprodukten. Kepa trad toen als woordvoerder van een orthodoxe groep funktionarissen op, die weliswaar kritiek op Gierek's koers uitoefenden (te toegevend in zijn Duitslandpolitiek, te hoge buitenlandse schulden, te vaak toegeven aan protesten uit de bevolking), welke echter wegens gebrek aan een gezamenlijk alternatief niet in de eigenlijke zin van het woord als oppositie kon worden gekwalificeerd.

Gierek kan in ieder geval niet zeker zijn van de vroegere Moczar-aanhanger Kepa, die in de Gomulka-periode al gold als een vertegenwoordiger van de orthodoxe nationalistische vleugel van de PVAP. Dat laatste zou eventueel een beletsel voor Sovjetsteun aan Kepa kunnen zijn.

Bovendien weet Kepa dat - zolang Gierek steun vanuit het publiek geniet hij alleen al op grond daarvan aanvaardbaar blijft voor Moskou en zijn optreden niet tegen Gierek gericht moet zijn. Zijn opstelling n.a.v. de gebeurtenissen van 25 juni lijkt dan ook eerder tegen de, voor de economische politiek verantwoordelijke, CC-secretaris Szydlak (die o.a. nog al eens als "tweede man" na Gierek in Polen genoemd wordt) gericht dan tegen Gierek zelve.

heim

4. Roemenië

a. Personeelsmutaties

Op 15 juni werd de Roemeense Minister van Defensie, de Legergeneraal Ionita, vervangen door Kolonel-Generaal Coman, die tot dan toe CGS en eerste plv. Minister van Defensie was. Enkele weken daarna werd als opvolger van Kolgen Coman tot CGS de Ltgen Hortopan benoemd, die tot dan Commandant van het Derde Leger was.

Hortopan is sinds 1974 lid van het Centraal Comité van de Roemeense cp en wordt als een protégé van de nieuw benoemde Minister van Defensie, Coman, beschouwd.

Op 1 juli werd op de bijeenkomst van het voltallige CC van de cp bekend gemaakt dat de vroegere minister en sinds 15 juni als vice-premier optredende Ionita, tot volledig lid van het Politiek Executief Comité van het CC van de cp (= Politbureau) benoemd was.

(B-2) (R) (W)

Commentaar: Over Ionita's vervanging deden aanvankelijk verlerlei geruchten de ronde als zou zijn benoeming tot vice-premier in feite een degradatie zijn. Hiertoe droeg zeker bij dat Ionita op de dag van zijn vervanging als minister blijkens ontvangen berichten een nerveuze indruk zou hebben gemaakt.

Oorzaak voor deze speculaties kan geweest zijn

Ionita's bemoeienis met het oproepen van reservisten eind mei i.v.m. spanningen welke met de SU gerezen zouden zijn over een grens-incident en welke tot een zekere paniekstemming in Roemenië leidden.

Ionita's benoeming tot lid van het Politiek Executief Comité maakte aan deze geruchten een einde, temeer daar dit als een demonstratief bewijs van vertrouwen van Ceaucescu kan gelden. Intussen lijkt Ionita niet alleen als persoonlijk adviseur van Ceaucescu inzake interne en externe veiligheidsvraagstukken op te treden. Ook zijn berichten ontvangen dat hij een coördinerende taak inzake alle met defensie verband houdende vraagstukken zou hebben gekregen, hetgeen zou inhouden dat hij zeggenschap/bemoeienis heeft over zaken van 6-8 ministeries.

Los gezien van de speculaties over Ionita lijkt het er toch op dat de sinds enige tijd met de SU opgelaaide historische strijd over het voormalige Roemeense Bessarabië in mei plotseling scherpe kantjes kreeg en dat Ceaucescu op dit punt t.o.v. de SU heeft moeten inbinden. Kwam dit al begin juni tot uiting, toen Ceaucescu verklaarde dat Roemenië geen territoriale problemen met de SU of andere socialistische buurlanden heeft, op 2 augustus bleek dit nog sterker uit het bezoek dat hij als eerste Roemeense leider aan de Sovjet republiek Moldavië (dat het grootste deel van het historische gebied Bessarabië omvat) bracht. Dit bezoek leek de expliciete ontkenning van welke Roemeense aanspraak dan ook op dit gebied te zijn.

Geheim

5. Joegoslavië

a. Het bezoek van een oudstrijders delegatie aan China

Op 11 juli arriveerde een delegatie van de Joegoslavische Bond van oudstrijders (Subnor) in Peking. Deze delegatie stond o.l.v. Irgen Kosta-Nadj. Aanvankelijk werd gedacht dat deze delegatie van de in Joegoslavië invloedrijke Subnor-federatie de gast zou zijn van haar Chinese zusterorganisatie, maar later bleek dat dit bezoek gebracht werd op uitnodiging van het Chinese Ministerie van Defensie. Dit bleek ook uit het banket dat op 12 juli door dit ministerie aan de Subnor-delegatie werd aangeboden.

Bij deze gelegenheid werd het woord gevoerd door de plv Chef van de Chinese GS, Wu Hsiu-Chien, die van 1955 tot 1958 Chinees ambassadeur in Belgrado was.

Hij preekt "het Joegoslavische volk voor zijn overwinningen t.b.v. de nationale onafhankelijkheid .... alsmede voor de weerstand tegen buitenlandse controle, subversie, inmenging in interne aangelegenheden en dreigementen". Verder zei hij: "De gemeenschappelijke strijd tegen imperialisme, hegemonisme en kolonialisme heeft ons samengebracht. Het is onze gezamenlijke wens, de vriendschappelijke betrekkingen tussen China en Joegoslavië te versterken. Wij zijn verheugd, positieve ontwikkelingen op verschillende gebieden, inclusief de uitwisseling tussen de beide strijdkrachten te kunnen

constateren".

In zijn dankwoord zei Lrgen Kosta-Nadj er zeker van te zijn dat "het bezoek van de Joegoslavische delegatie er toe zal bijdragen, dat de vriendschap tussen de volkeren en strijdkrachten van Joegoslavië en China zich verder zal ontwikkelen".

Bij dit banket was vooral de deelname van talrijke hoge Chinese militaire leiders opvallend.

Dat bij de verdere besprekingen niet alleen problemen waarmee oudstrijdersfederaties geconfronteerd worden centraal stonden, blijkt uit het blad "Politika" van 20 juli, dat meldde dat ook gesproken was over het Chinese concept van Algemene Volksverdediging en dat de Chinezen grote belangstelling aan de dag gelegd hadden voor dit Joegoslavische verdedigingssysteem. Ook "Politika" zei dat dit bezoek de relaties tussen de volken en strijdkrachten van beide landen zou versterken.

(B-2) (R) (W) (G)

Commentaar: Ook dit bezoek past in het raam van de toegenomen contacten op militair-politiek gebied tussen China en Joegoslavië, welke plaatsvinden in het bredere kader van hun sedert enige jaren sterk verbeterde relaties op staatsniveau. Dit laatste bleek ook uit het bezoek dat de Joegoslavische premier Bijedic najaar 1975 aan Peking bracht. Niettemin bestaan er aanzienlijke verschillen op buitenlands politiek terrein, bij inzake het Sino-Sovjet geschil en de visie op de détente. De verschillen op partijpolitiek en ideologisch terrein zijn echter het grootst, getuige het feit dat geen formele relaties tussen beide cp'n bestaan. E.e.a. neemt echter niet weg dat de Joegoslavische cp binnen de communistische beweging en mede in haar eigen belang, geen kritiek op andere cp'n (lees: Sovjet kritiek op China) wil toestaan.

b. Het bezoek van Minister van Defensie Ljubicic, aan Roemenië

Een Joegoslavische militaire delegatie o.l.v. de Federale Secretaris voor Volksverdediging, Lrgen Ljubicic, bezocht op 12 en 13 juli Roemenië op uitnodiging van de Roemeense Minister van Nationale Verdediging.

Bij de gesprekken over de militaire samenwerking werden mogelijkheden bezien, hoe de bestaande relaties tussen de strijdkrachten van beide landen kunnen worden uitgebreid. Ljubicic bezoekt ook de Hogere Militaire Academie in Boekarest en enkele militair-technische onderdelen.

(B-2) (R)

Commentaar: Dit bezoek past in het kader van de jaarlijkse contacten tussen de ministers van defensie van beide landen.

In dit geval betrof het echter ook het eerste contact op ministerieel niveau van Ljubicic met de nieuwe Roemeense Minister, Coman, die in juni tot opvolger benoemd werd van Lrgen Ionita.

Vlak voor deze vervanging op 15 juni, bevond zich een Joegoslavische militaire delegatie in het kader van het door beide landen opgezette comité voor

militaire-industriële co-productie en militaire uitrusting in Roemenië, welke ook door president Ceaucescu werd ontvangen.

Kort na Ionita's vervanging was een Roemeense militaire delegatie in Joegoslavië.

Ter verdere voorbereiding van het bezoek van Ljubic en waarschijnlijk om in Joegoslavië opheldering te geven over de personele mutaties in Roemenië.

Het is niet bekend of tijdens de besprekingen op 12 en 13 juli accoorden over een verdere samenwerking, i.h.b. op het terrein van de militaire uitrusting, ondertekend werden.

Naast de reeds bekende samenwerking inzake het Orac-vliegtuig, zou deze mogelijk ook op het gebied van voertuigen en tanks gestalte kunnen krijgen. Bekend is dat Roemenië zich recentelijk in Zwitserland georiënteerd heeft inzake de productie van tanks.

M.b.t. Orac-vliegtuig, dat met een Rolls Royce-motor is uitgerust, kan nog worden vermeld dat de nieuw benoemde Roemeense Minister, Kolgen Ceman op 22 juni een bezoek bracht aan Engeland waar hij o.a. de Rolls-Royce fabrieken bezocht.

heim

c. Het bezoek van de Sovjet plv. Minister van defensie Gorshkov, aan Belgrado

Op 18 augustus arriveerde de Sovjet plv. Minister van Defensie tevens Opperbevelhebber der Zee strijdkrachten, Adm Gorshkov, voor een officieel bezoek te Belgrado. Gedurende zijn meerdere dagen durend bezoek bezocht hij o.m. enkele Joegoslavische Marine-inrichtingen aan de Adriatische kust.

Commentaar: Dit bezoek kan verband houden met de Sovjet-pogingen een alternatief te vinden voor de verloren gegane faciliteiten in Egypte.

heim

d. Kritiek op Oosteuropese visies m.b.t. de Oost-Berlijnse conferentie van Europese op'n

Sedert eind juli is een duidelijke tendens in Joegoslavië merkbaar om de interpretaties van de CPSU en de haar loyale op'n m.b.t. deze conferentie uitgebreid te bekritisieren. Radio Belgrado heeft bijv de pers van de WP-landen ervan beschuldigd het einddocument van deze Europese conferentie op een wijze uit te leggen die totaal strijdig is met de verzoenende atmosfeer op de bijeenkomst in Oost-Berlijn.

De eerste die onder een massaal Joegoslavisch vuur kwam te liggen was de Sovjet CC-secretaris, tevens kandidaat Politbureau lid, Ponomarew n.a.v. diens artikel in het Sovjet tijdschrift "Kommunist".

Hierin schreef hij o.a. dat "de essentie van het document het programma van gezamenlijke actie moest zijn, dat gebaseerd

is op een collectieve analyse van de Europese situatie". De bladen "Borba" (Belgrado) van 5 aug en "Vjesnik" (Zagreb) van 6 aug reageerden hierop door heftig te ontkennen dat dit document een gezamenlijk actie-programma inhoudt en dat vele partijen een dergelijke benadering van het document al in de voorbereidende fase van de conferentie hadden verworpen. Een andere door de Joegoslaven bekritiseerde passage was Ponomarev's interpretatie van het begrip "proletarisch internationalisme". Deze schreef nl. in zijn artikel (dat ook integraal door "Neues Deutschland" werd overgenomen) dat de betekenis van "proletarisch internationalisme" direkt verbonden is met het vraagstuk van "de relaties met dat socialisme dat al getriomfeerd heeft"; dat betekent "met die landen die al de grote ideeën van Marx-Engels-Lenin gerealiseerd hebben in het leven van een nieuwe maatschappij". Volgens Ponomarev kan er geen "efficiënte revolutionaire politiek zijn indien die is gebaseerd op het beëindigen van de solidariteit met het werkelijke socialisme".

De reactie in "Borba" hierop was eraan te herinneren dat tijdens de voorbereidingen voor de conferentie herhaaldelijk benadrukt was dat "het criterium van "proletarisch internationalisme" niet kan zijn de bepaalde relatie die men heeft tot één socialistisch land of een groep van socialistische landen. Bovendien kan de term "werkelijk socialisme" niet in het einddocument van de Berlijnse conferentie worden gevonden".

Op 7 aug zei de bekende Joegoslavische commentator Sundic voor de radio dat in een bepaald circuit pogingen worden ondernomen om de these van een leidende partij op te leggen, welke niet geaccepteerd werd gedurende de voorbereidingen voor en op de conferentie te Oost-Berlijn.

Na ook de Sovjet opvatting van het "proletarisch internationalisme" bekritiseerd te hebben, verzette Sundic zich vervolgens tegen de pogingen om de Europese cp'n conferentie op een lijn te stellen met Afrikaanse en Latijns-Amerikaanse cp'n conferenties, die, i.t.t. de Europese cp'n conferentie, andere partijen en met name de Chinese hadden aangevallen en de nadruk gelegd hadden op wat Sundic noemde "monolithisme en het obligatoire karakter van gezamenlijke activiteiten". Sundic zei na de conferentie in Oost-Berlijn verwacht te hebben dat interpretatie-verschillen inzake het einddocument onvermijdelijk de verschillen tussen de diverse partijen zouden reflecteren, maar hij was er verbaasd over dat het begrip en de verstandhouding van Oost-Berlijn zo snel waren afgebrokkeld. Hij zei dat een negeren van de wederzijdse concessies in Joegoslavische ogen "een afwijking van het document en van het consensus-principe is", waaronder de conferentie werd gehouden.

Er waren verschillende aanwijzingen direkt na de conferentie op 29 en 30 juni te Oost-Berlijn dat Joegoslavië min of meer verwachtte dat de SU c.s. zouden trachten de conferentie te herinterpreteren, en dat Tito's besluit om naar Oost-Berlijn te gaan meer onderwerp van controverses wordt naarmate de kritiek van de hierboven genoemde soort toeneemt. Dit laatste moet gezien worden in het licht van inlichtingen, volgens welke het besluit tot deelname van de Joegoslavische

partij aan de conferenties te Oost-Berlijn voor de basis-organisaties van de Bond van Joegoslavische Communisten als een verrassing kwam.

Hoofdstuk B: Economie

Confidentieel

1. Sovjet-Uniea. Defensie-uitgaven

In juni van dit jaar vond in Brussel een bijeenkomst plaats van deskundigen uit de NAVO-lidstaten, die gespecialiseerd zijn op de defensie-uitgaven in de WP-landen. Het doel van deze bijeenkomst was om, door de uitwisseling van gedachten, ervaringen en informatie, te komen tot een redelijke schatting van de uitgaven die de Sovjet-Unie aan haar defensie besteedt, en een poging te doen deze uitgaven te rubriceren onder de verschillende strijdmachtdelen en bestedingscategorieën zoals investeringen, onderhoud en operatieën, als ook research en ontwikkeling. Hoewel de deskundigen op detailpunten soms van mening verschillen, was men het in grote lijnen met elkaar eens. Dit gold met name voor de trend in de uitgaven van de Sovjet defensie gedurende de periode 1970-1975. De belangrijkste conclusies van deze bijeenkomst waren

(1) Schatting van de totale defensie-uitgaven

Aangezien de Sovjet-Unie jaarlijks slechts één cijfer m.b.t. haar defensie publiceert, de budgetpost defensie, is het moeilijk om een exact inzicht te krijgen van wat in de Sovjet-Unie onder defensie-uitgaven wordt verstaan. Uit de Sovjet economische literatuur komt naar voren dat men drie belangrijke categorieën uitgaven onderscheidt, namelijk: (a) aankoop van wapens en uitrustingsstukken, (b) constructie en (c) lopende zaken.

Hierbij komen nog de uitgaven voor militair onderzoek, ontwikkeling, testen en evaluatie (RDT&E) die voornamelijk betaald worden uit de post "wetenschap" der diverse budgets.

Onduidelijk is of militaire ruimtevaart in de Sovjet-Unie onder de definitie "defensie" valt.

De totale defensie-uitgaven van de Sovjet-Unie worden voor 1975 geschat op 50-55 miljard roebels.

In dit bedrag zijn niet inbegrepen de verlening van militaire hulp aan het buitenland, en de "civiele" ruimtevaart. Wel inbegrepen zijn: RDT&E, Investeringen, Personeelskosten, en Onderhoud en Operatieën.

Sinds 1970 zijn de defensie-uitgaven jaarlijks met 4 à 5 percent (reëel) gegroeid. Fluctuaties deden zich voor die voornamelijk veroorzaakt werden door variaties in de strategische wapensystemen. Indien een strategisch wapen aankoop programma voltooid werd, verminderden de investeringskosten relatief terwijl RDT&E voor het volgende wapensysteem toenam en bij de aanvang van een nieuw strategisch wapen aankoop programma doet de tegenovergestelde trend zich voor.

Door de voltooiing van de strategische wapen systemen uit de zestiger jaren stegen de Sovjet defensie uitgaven in 1971 en 1972 slechts met 3 percent. De productie van een nieuwe generatie strategische wapens in 1973 had tot gevolg dat in de periode 1973-1975 de totale defensie uitgaven jaarlijks met 5 à 6 percent stegen.

Om inflatie, hoewel laag in de Sovjet-Unie te elimineren zijn alle berekeningen gemaakt in 1970 roebels, dus index 1970 = 100. In 1970 bedroegen de defensie uitgaven 40 à 45 miljard roebel.

(2) Uitgaven voor de krijgsmachtdelen

De uitgaven voor de verschillende krijgsmachtdelen, dus exclusief RDT&E werden in 1975 geschat op plm 40 à 44 miljard roebel, en verhouden zich als volgt:

(tabel 1)

	1970	1975
Strategische raketstrijdkrachten	11%	14%
Luchtverdedigingsstrijdkrachten	12%	8%
Luchtstrijdkrachten	17%	20%
Landstrijdkrachten	23%	22%
Zee-strijdkrachten	18%	18%
Ondersteuning en commando, Mindef	19%	18%
	<u>100%</u>	<u>100%</u>

(a) Strategische raketstrijdkrachten (SRS)

De jaarlijkse uitgaven voor de strategische raketstrijdkrachten - "land based" - fluctueren sterker dan de uitgaven voor de overige strijdkrachtdelen. Dit hangt nauw samen met het cyclische patroon dat de uitgaven in deze sector vertonen. Dit cyclische patroon wordt veroorzaakt doordat de uitgaven voor de SRS relatief laag zijn indien een nieuw strategisch wapensysteem wordt ontwikkeld (RDT&E dan relatief hoog) en het oude systeem is ingevoerd. De SRS uitgaven geven een relatief hoge stijging te zien indien een nieuw strategisch wapensysteem operationeel wordt.

In 1970 bedroeg het aandeel van SRS in de totale uitgaven voor de krijgsmachtdelen 11 percent (eindfase van de SS-9 en SS-11 ICBM-programma's). In 1972 was dit gezakt tot 7 percent daar in dat jaar geen nieuwe strategische wapensystemen investering vereisten.

Sinds 1973 wordt het "MIRV"-systeem^x ingevoerd (SS 17-19) waardoor het aandeel van SRS tot 14 percent in 1975 steeg.

(b) Luchtverdedigingsstrijdkrachten (PVO)

De uitgaven voor de PVO namen in de periode 1970-1975 zowel absoluut als relatief af door de voltooiing van de PVO-programma's met de jaren zestig.

(c) Luchtstrijdkrachten (lsk)

De lsk bestaan uit deze categorieën:

- lange afstand lsk
- tactische lsk
- militair luchttransport.

Na de landstrijdkrachten krijgen de lsk het grootste deel van de uitgaven voor de krijgsmacht.

Deze uitgaven vertonen, net als bij de SRS, een cyclisch beeld dat samenhangt met de fase waarin een bepaald systeem verkeert. (RDT&E → Aankoop).

^x MIRV = Multiple Independently targetable
Re-entry Vehicle

De lsk cycli zijn echter minder geprononceerd dan de SRS-cycli.

De periode 1970-1975 was een tijd van expansie voor de lsk. De uitgaven groeiden jaarlijks met 10 percent en hun aandeel in de totale krijgsmachtuitgaven steeg van 17 tot 20 percent.

Vooraf de uitgaven voor de taktische lsk stegen snel door het operationeel worden van verschillende nieuwe vliegtuig types. De uitgaven voor de taktische lsk bedragen momenteel ongeveer vijftig percent van de totale uitgaven lsk.

In de periode 1970-1975 stegen de uitgaven voor militair luchttransport ook snel, terwijl de uitgaven voor de lange-afstand lsk vrijwel constant bleven.

(d) Landstrijdkrachten (lask)

De uitgaven voor de lask - inclusief grenstroepen - stegen in 1970 - 1975 langzaam maar zeker. Deze uitgaven zijn relatief stabiel aangezien vrijwel de helft besteed wordt aan salarissen, weddes en vergoedingen. Bovendien zijn de aankoopprogramma's van wapen en uitrustingsstukken voor de lask veelal van langere duur.

(e) Zee-strijdkrachten

Het aandeel van de marine in de totale uitgaven voor de krijgsmacht bleef in de periode 1970-1975 constant op 18 percent, hetgeen een jaarlijkse groei impliceert van 4 à 5 percent.

Deze groei wordt voornamelijk veroorzaakt door de aankoop van SSBN's en de Backfire.

(f) Ondersteuning en Commando (O & C)

Onder O & C vallen de achterwaartse diensten, militaire ruimtevaart, pensioenen en alle overige uitgaven (bijv. Mindef).

(3) De defensie uitgaven van de Sovjet-Unie kunnen ook als volgt onderverdeeld worden: Investerings, Onderhoud en Operatieën, Research en Ontwikkeling.

Het aandeel van deze drie categorieën in de totale defensie uitgaven is sinds 1970 ongeveer constant gebleven namelijk.

- Investerings	- 40%
- Onderhoud en Operatieën	- 40%
- RDT&E	- 20%.

(a) Investerings

Het grootste deel van de investeringen gaat naar nieuwe wapens en uitrustingsstukken.

In de periode 1970-1975 namen de SRS ongeveer 45 percent van alle uitgaven voor nieuwe wapens in beslag. Ongeveer 70 percent van de totale aankoop bestedingen is bestemd voor vliegtuigen en raketten.

^xBij RDT&E deden zich geringe fluctuaties voor, voornamelijk dankzij de ontwikkelingskosten bij de SRS en de lsk.

De bouw van nieuwe faciliteiten nam in deze periode ongeveer 10 percent van de totale investeringen in beslag.

(b) Onderhoud en Operatieën (OO)

De grootste operationele kosten zijn de personeelskosten die in de periode 1970-1975 ongeveer de helft van de totale OO kosten bedroegen.

35 percent van de OO uitgaven werd besteed aan onderhoud van voorraden aan wapens en uitrustingsstukken, en aan de aankoop van reserve onderdelen.

Deze kosten stijgen jaarlijks ongeveer 2 maal zo snel als de personeelskosten hetgeen een indicatie is voor de omvang van de Sovjet wapenvoorraden.

(c) Onderzoek en ontwikkeling (RDT&E)

De schatting van de Sovjet uitgaven voor militaire RDT&E is vooral gebaseerd op analyse van de officiële Sovjet statistieken waarbij het zeer moeilijk is een scheiding te trekken tussen militaire en civiele RDT&E.

Het is echter zeker dat de militaire RDT&E uitgaven in de periode 1970-1975 snel zijn gestegen waarbij de RDT&E kosten voor de SRS het leeuwendeel voor hun rekening namen.

(4) Geschatte absolute uitgaven voor defensie naar categorieën

Totale defensie uitgaven in 1975: 50-55 miljard roebel

SRS	:	5,9
PVO	:	3,4
LSK	:	8,4
LASK	:	9,2
Marine	:	7,6
OdC	:	7,5
RDT&E	:	10,5

(5) Verwachting

De Sovjet defensie uitgaven in de komende vijf jaar zullen waarschijnlijk met 4 à 5 percent per jaar blijven stijgen. Voornamelijk door de kosten die verbonden zijn aan de strategische wapen programma's die momenteel uitgevoerd worden.

Hoofdstuk C: Transport en Verkeer

Dienstgeheim

1. Warschaupaktlandena. Aanleg breedspoorlijn door Polen

Volgens het Poolse blad "Tribuna Ludu" van 28 mei is op 27 mei te Moskou een overeenkomst getekend tussen de Sovjet-Unie en Polen m.b.t. de aanleg van een spoorlijn uit het grensgebied bij Hrubieszow (GB 03) via Staszkw naar het ijzer- en staalcomplex "Katowice", dat ligt bij Zabkowice Bedz (N. van Katowice). Dit complex wordt uitgebreid en zal volgens de plannen omstreeks 1980 uit de Sovjet-Unie per jaar 12 mln ton ijzererts, alsmede zes mln ton andere ruwe grondstoffen betrekken.

De Sovjets zullen een spoorbrug bouwen over de Bug; tevens zal een nieuw grensovergangstation worden geopend tussen Hrubieszow en Vladimir Volinskiy in de Sovjet-Unie.

De "Linia Hutniczo Siarkowa" (LHS = Staal-Zwavellijn) zal een totale lengte hebben van 397 km, waarvan 226 km zal worden gelegd naast bestaande lijnen; het resterende deel (171 km) zal nieuw worden gebouwd.

De LHS, die in de periode 1976-1979 zal worden aangelegd, zal worden gebruikt door treinen met een netto treingewicht van ca 3.000 ton, getrokken door diesellocomotieven, welke door de Sovjet-Unie zullen worden geleverd; in 1982 moet de gehele lijn zijn geëlectrificeerd.

De LHS zal een aparte verbinding vormen met de Sovjet-Unie waardoor het mogelijk is ijzererts rechtstreeks - zonder het tijdrovende proces van overladen, waarbij vooral in de winter aanzienlijke vertragingen optreden - aan te voeren uit Krivoy Rog in de SU met bestemming Zabkowice Bedz. Poolse steenkolen, zwavel, alsmede half- en eindproducten van staal zullen via de lijn naar de SU worden getransporteerd.

Dienstgeheim

b. Modernisering overlaadstations

Volgens "Tribuna Ludu" van 29 mei jl. heeft de Poolse regering besloten het overlaadpotentieel van een aantal overlaadstations te vergroten; m.n. worden genoemd het complex Zurawica-Medyka (FA 32) en het station Malaszewice (W. van Brest-Litovsk). Als gevolg hiervan zullen de werkzaamheden meer efficiënt kunnen worden uitgevoerd.

Confidentieel

Commentaar: Berichten betreffende de aanleg van breedspoorlijnen in de NSWP-landen circuleren reeds jaren. Sovjet breedspoorlijnen komen momenteel voor:

- in de nabijheid van overlaadstations van die landen, welke grenzen aan de SU (het normaalspoor strekt zich hierbij uit aan Sovjet zijde);
- in Tsjechoslowakije, waar in 1966 een 90 km lange lijn werd aangelegd van de Russische grens naar Hajnowka (in de omgeving van Kosice), naar een groot ijzer- en staalcomplex dat zijn grondstoffen betreft uit de SU.

Via de Poolse spoorwegen wordt jaarlijks ca 15 mln ton goederen in iedere richting vervoerd tussen de SU en Oost-Duitsland, voor welke goederen Oost-Duitsland 9 transferabele roebels per overgeslagen ton moet betalen. De uitbreiding en modernisering van de onder punt b. genoemde overslagstations wijst er op dat er voorlopig geen doorgaande breedspoorlijnen naar Oost-Duitsland zullen worden aangelegd.

Uitgaande van het Russische station Ustilug zal de vroeger bestaande verbinding met Hrubieszow worden hersteld; via bestaande Oost-Westverbindingen zal vermoedelijk een breedsporige lijn worden aangelegd tot Staszow, van welke plaats de nieuwe lijn zal worden gebouwd, welke de grote Poolse stations zal vermijden.

Hoewel in een Engelse vertaling van een Tass-bericht d.d. 31 mei gesproken wordt over de aanleg van een "standard gauge line" in Polen, wordt d.z.z. aangenomen dat het inderdaad een breedspoorlijn zal worden.

Naast economische motieven hebben zeker ook militaire overwegingen een rol gespeeld bij de beslissing tot de aanleg van een breedspoorlijn. Uitgaande van een jaarlijkse tonnage van 18 mln ton is een enkelsporige breedspoorlijn - voorzien van moderne beveiliging - zeker in staat een aantal militaire transporten te verzorgen.

D.z.z. wordt vermoed dat het economische motief is beut om een "overlaadvrije" doorgaande militaire verbinding van de SU tot vér in Polen te verkrijgen. De mogelijkheid is niet uitgesloten dat de lijn t.z.t. wordt doorgetrokken naar Tsjechoslowakije (omgeving Ostrava), teneinde op deze wijze de in dit land gelegerde troepen te kunnen bevoorraden.

Hoofdstuk D: Landstrijdkrachten

Geheim

1. Activiteitena. Algemeen

Gedurende de eerste helft van augustus vond bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in het algemeen intensieve, bij de GSVG zelfs zeer intensieve, oefen-/opleidingsactiviteit plaats. Later vond een duidelijke teruggang in activiteiten plaats. Mogelijke oorzaken hiervan zijn inzet bij oogstwerkzaamheden en voorbereidingen voor de in september in Polen te houden Warschaupakt-oefening "SCHILD '76".

b. De Warschaupakt-oefening "SCHILD '76"

Op 19 augustus vond de officiële notificatie plaats van de reeds lang verwachte Warschaupakt-oefening "SCHILD '76". Volgens deze aankondiging zal hieraan worden deelgenomen door de strijdkrachten van de Sovjet-Unie, Polen, Tsjechoslowakije en de DDR, met een totaal van 35.000 man. Als oefeningsgebied wordt het gebied Bydgoszcz - Szczecin - Wroclaw genoemd, waarin dan tactische eenheden en afdelingen van land- en luchtmachtzorg zullen optreden. Finland, Zweden, Denemarken en Oostenrijk werden uitgenodigd elk twee waarnemers te zenden.

Commentaar: Het opgegeven oefeningsgebied is aanzienlijk groter dan aanvankelijk werd aangenomen en omvat in feite geheel westelijk Polen. De aanduiding "taktische eenheden" zou erop kunnen duiden dat geen eenheden boven divisieniveau zullen deelnemen. Andere bronnen noemen 50.000 als deelnemersaantal. Voorlopig wordt aangenomen dat de leiding zal berusten in handen van de minister van defensie van het gastland, i.c. Lrgen Jaruzelski. Bij het afsluiten van dit maandoverzicht bevonden zich reeds meerdere Sovjet, Tsjechoslowaakse, Oostduitse en (uiteraard) Poolse eenheden in het betrokken gebied.

c. Tijdelijk Verboden Gebied

In de DDR werd ingesteld Tijdelijk Verboden Gebied 11/76 van 100001a - 162355a aug. Voor de globale ligging, zie blz 21 Doel van deze restrictie werd niet geheel duidelijk. Gedurende de periode van restrictie bevonden zich zowel GSVG- als NVA-eenheden in dit gebied.

Een onbevestigde melding spreekt dan ook van een gezamenlijke Sovjet/Oostduitse oefening in genoemde periode. Het ging hierbij om elementen van respectievelijk 6 Gde Mechdiv/20 Gde Lr en 4 Mechdiv/3 Lr.

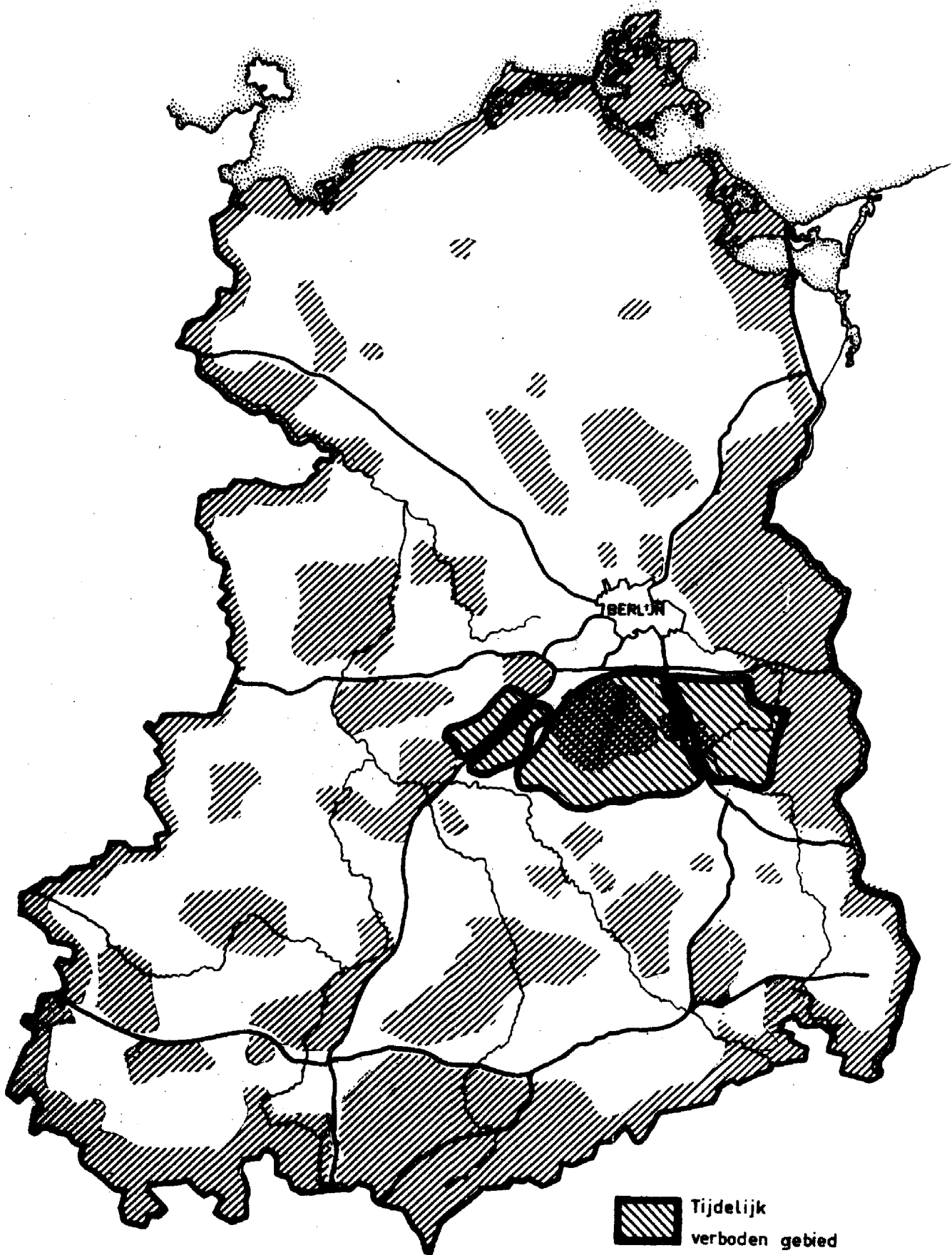
Daarnaast zijn er, weliswaar zwakke, aanwijzingen die erop duiden dat dit TVG tevens diende voor verplaatsing van GSVG- en mogelijk óók NVA-eenheden naar Polen, voor deelname aan de Warschaupakt-oefening "SCHILD '76".

d. De Joegoslavische oefening "GOLIJA '76"

Voor de tweede maal heeft Joegoslavië, overeenkomstig de slotverklaring van "Helsinki", een oefening aangekondigd. Ook nu weer betreft het een oefening met een deelname van minder dan 25.000 man. De naam van de oefening is "GOLIJA '76" en deze zal in de tweede helft van september in het zuidelijk

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 11/76

(100001a — 162355 a aug)

- Tijdelijk
verboden gebied
- Permanent
verboden gebied

deel van de Republiek Servië worden gehouden. Bulgarije, Finland, Griekenland, Italië, Oostenrijk, Roemenië, Zwitserland, de Sovjet-Unie en de BRD werden uitgenodigd waarnemers te zenden.

2. Organisatie

a. Polen

(1) Aanwezigheid T-72

Op 26 augustus werd op het oefenterrein Swietoszów een T-72 tank met Sovjet nationaliteitstekens waargenomen.

(B-2)

Commentaar: Op het oefenterrein Swietoszów is één van de twee tankdivisies van de SGV gelegerd. Bovendien bevonden zich op het tijdstip van waarneming, in het kader van de voorbereidingen voor de Warschaupakt-oefening "SCHILD '76", óók andere Sovjet eenheden op dit oefenterrein, mogelijk zelfs van buiten Polen. Het is in dit stadium derhalve nog niet mogelijk te bepalen of de SGV reeds de beschikking heeft over de T-72. Het is niet uitgesloten dat dit type tank tijdens "SCHILD '76" door de Sovjets wordt gedemonstreerd.

(2) SA-9

Op 14 juli werd in Kliczkow (WS 3087) het beladen van een trein met Poolse militaire voertuigen waargenomen. Bij deze voertuigen, allen voorzien van het tactische teken van 10 Tkdiv/MD-Silezië (1 Lr), bevonden zich ook drie voertuigen met SA-9 systeem.

Commentaar: De Poolse pers toont veelvuldig foto's van de SA-9.

Deze waarneming echter bevestigt de aanwezigheid van de SA-9 bij de Poolse strijdkrachten, met name bij 10 Tkdiv/MD-Silezië (1 Lr).

(3) SCUD

Op 9 juni werd in de omgeving van Sprotawa (WT 3713) een oefenende Poolse SCUD-eenheid waargenomen. De eenheid beschikte o.a. over vermoedelijk drie MAZ-543 TEL's en een kraanwagen. Eén afgedekte raket werd waargenomen op een TEL en één raket hing in de takels van de kraanwagen.

Commentaar: Na getoonde SCUD's op parade's is deze waarneming de eerste aanwijzing dat de Poolse strijdkrachten inderdaad beschikken over het grond/grond geleid wapen SCUD.

b. Tsjechoslowakije**(1) SA-4**

Eind april werd op ca 30 km zo van BRNO organiek tot SA-4 eenheden behorend materieel tijdens oefenactiviteiten waargenomen. In hetzelfde gebied werden bij een SA-2 site, 2 x SA-4 TELs en 2 x SA-4 rakettransportvoertuigen gesignaleerd.

Commentaar: Reeds in 1969 zou zijn besloten tot de invoering van de SA-4 ter vervanging van de 85 en 57 mm luchtdoelkanonnen.

Pas tijdens een parade in Praag in mei 1975 werden 5 x SA-4 TELs getoond.

Naar verwachting zal binnen afzienbare tijd de eerste SA-4 Brig (?) operationeel zijn.

(2) SA-6

Op 30 april werd in een bivak in de omgeving van Pisek waargenomen:

- 1 x STRAIGHT FLUSH radar
- 1 x LONG TRACK radar
- 2 x SA-6 rakettransportvoertuigen
- 6 x SA-6 TELs.

Commentaar: De SA-6 werd voor het eerst tijdens de grote Mei-parade van 1975 in Praag getoond. In april 1976 werd hij bij een oefenende eenheid vastgesteld.

Over de indeling van de SA-6 is op dit moment geen zekerheid. Deze zou zowel op leger- of divisie-niveau kunnen voorkomen. Ook de grondstrijdkrachten van het Commando van de Luchtverdediging zouden voor de SA-6 in aanmerking kunnen komen.

De beweeglijkheid van de SA-6 bemoeilijkt de vaststelling hieromtrent.

Verwacht mag worden dat de eerste SA-6 eenheden binnenkort operationeel zullen zijn.

(3) BMP-invoering

In november 1975 was het 57 Mechreg/19 Mechdiv te Stribo (UR 5513) geheel met de BMP uitgerust. In het eerste kwartaal van dit jaar werden 85 BMP's vastgesteld bij het 49 Mechreg/20 Mechdiv te Marianske Lazne (UR 3338).

Commentaar: De invoering van de BMP gaat in gestaag tempo voort. In vrij korte tijd werden twee mechregn ermee uitgerust. Bij Melnik nad Labem (ca 40 km n van Praag) worden regelmatig BMP rivieroverschrijdingen beoefend. Bovengenoemde mechregn behoren tot een Cat-A divisie en bevinden zich op resp. 40 - en 25 km

van de grens met de BRD.

De BMP vervangt de OT-64C (Tsj. versie van de BTR-60 PB) het standaardvoertuig van de meeste mechregn. Omtrent de nieuwe bestemming van de vervangen OT-64C is niets bekend. Het is zeer wel mogelijk dat:

- a. De vervangen OT-64C worden ingedeeld bij de drie (veronderstelde) mob-divs. Van deze divs werden wel tanks in opslag vastgesteld terwijl nog nooit gepantserde personeelsvoertuigen in het mat-bestand werden waargenomen.
- b. Bij enkele mechregn komt de OT-64 voor. Dit model is niet voorzien van een toren. Er bestaan vage aanwijzingen dat dit "verouderde" type door de OT-64C zal worden vervangen. In dat geval zou veronderstelling a voor de OT-64 gelden.

Geheim

3 Logistiek**a. Sovjet-Unie****(1) De VOYENTORG****(a) Algemeen**

De VOYENTORG is de militaire handelsorganisatie, die tot taak heeft de leden van de strijdkrachten en hun familieleden te verzorgen met goederen en diensten, die in de noodzakelijke levensbehoeften voorzien.

(b) Geschiedenis

Gelijktijdig met de oprichting van het Rode Leger werd op 16 november 1918 de VOYENTORG opgericht naar aanleiding van het dekreet van de Raad van Volkscommissarissen over "de oprichting van verkoopplaatsen voor leden van het Rode Leger en de organisatie van handel binnen het Rode Leger in goederen, die in de eerste levensbehoeften voorzien.

In het tsarentijdperk bestonden militaire coöperaties, die naast de verzorging van de officieren als hoofdtak zich bezighielden met de verkoop van marktentstergoederen aan militairen van alle rangen en standen.

De opzet van de VOYENTORG is in feite een voortzetting van deze militaire coöperaties. De VOYENTORG is in de loop van de jaren evenwel drastisch veranderd, getuige de gebeurtenissen in de volgende zeven periodes:

- i Van de burgeroorlog tot eind 1920.
De verzorging van de troep bestond voornamelijk uit het exploiteren van kapperszaken, wasserijen, bad- en ontluizingsinrichtingen.
- ii De hervorming van de strijdkrachten, het omschakelen van het oorlogscommunisme op de nieuwe economische politiek (1925).
Tijdelijk werd de handel op de markt toegestaan. Er werden militaire consumentenraden ingesteld, die zich in samenwerking met arbeiders consumentenraden niet alleen beperkten tot de verkoop van goederen, maar ook produkten gingen verbouwen en veel gevraagde goederen gingen aanmaken.
De verzorging werd uitgebreid tot de familieleden van de leden van de strijdkrachten. Eind 1924 werden deze raden opgeheven, toen door marktoverschotten ongeveer 60% van de goederen buiten de strijdkrachten verkocht werd.
De strijdkrachten werden hierna verzorgd door de arbeiders consumentenraden.
- iii De gedwongen collectivering van de economie en de hiermede samenhangende schaarste aan levensmiddelen hadden tot gevolg, dat de arbeidersconsumentenraden binnen de strijdkrachten werden omgevormd in zgn. militaire coöperaties.

Deze verzorgden tot 1929/1930 uitsluitend de leden van de strijdkrachten en hun familieleden. Vanaf 1932 kwamen deze militaire coöperaties onder controle van het Centrale Beheer van Militaire Coöperaties onder het Volkscommissariaat voor de Verdediging. Deze maatregel werd genomen om de band met het Sovjet systeem zo nauw mogelijk te maken.

- iv Toen in 1933 de grootste moeilijkheden in de levensmiddelenvoorziening overwonnen waren werd de VOYENTORG onder verantwoordelijkheid van het Volkscommissariaat voor Binnenlandse Handel gesteld. Weliswaar bleef de taakstelling onveranderd, maar de naam werd veranderd in Centrale Staatsvereniging voor economische behoeftevoorziening van het Rode Arbeiders- en Boerenleger en-vloot (TSENTR-VOYENTORG). Omstreeks 1934 werd de VOYENTORG in drie afzonderlijke instituten verdeeld:

GLAVVOYENTORG - t.b.v. het Leger
 GLAVVOYENFLOTTORG - t.b.v. de Vloot
 GLAVSPETSTORG - t.b.v. de NKVD-troepen

Vanaf 1935 zijn - naar aanleiding van gevechtsacties in het Verre Oosten, in Polen en in Finland - mobiele verzorgingsinrichtingen ontstaan, die moesten voorzien in de verzorging van de troep (buiten de Achterwaartse Diensten verzorging). De ervaringen, die met deze mobiele verzorgingsinstallaties werden opgedaan zouden later van nut blijken in Wereldoorlog II.

- v Tijdens Wereldoorlog II werden de activiteiten van de VOYENTORG beperkt tot de verzorging van het veldleger. Door de invoering van het distributiesysteem werd de verzorging van de familieleden afgeschaft. De VOYENTORG bleef onder de leiding van het Volkscommissariaat van Binnenlandse Handel, doch er bestond een goede samenwerking met de plaatsvervangend volkscommissaris voor de Verdediging en het Hoofd van de Achterwaartse Diensten van het Rode Leger. De feitelijke leiding werd overgedragen aan de Hoofden van de verschillende beheerskantoren van de VOYENTORG die verantwoording aflegden aan de Hoofden van de Achterwaartse Diensten van de respectievelijke Fronten.
- vi Na de oorlog werd de verzorging van de familie van de tot het Rode Leger behorende leden en de nabestaanden van gesneuvelde militairen weer ingevoerd. Vanwege de opheffing van het distributiesysteem en de aanvoer van de allernoodzakelijkste goederen,

werden in de grotere standplaatsen restaurants, winkels en magazijnen ingericht, waar zonder bonnen gekocht kon worden. Echter, door de schaarste aan dit soort instellingen en de hoge prijzen van de goederen waren deze restaurants, winkels en magazijnen alleen toegankelijk voor de hogere officieren en hun familie. De VOYENTORG had ook te kampen met de gevolgen van de oorlog.

Naast de afschaffing van het distributiesysteem en de hoge prijzen van de goederen speelden de structuurwijziging van de strijdkrachten, de demobilisatie en de inkrimping van het aantal militaire districten een nadelige rol.

Het Ministerie voor Binnenlandse Handel bleef nog steeds verantwoordelijk voor de VOYENTORG en dit gaf in de tijd van wederopbouw de nodige problemen, omdat de VOYENTORG ook werd ingezet voor niet-militaire doeleinden.

Deze situatie duurde voort tot in 1956 een commissie van het Ministerie van Defensie in een rapport vaststelde hoe onbevredigend deze gang van zaken was.

- vii In 1956 werd het Ministerie van Defensie uiteindelijk verantwoordelijk voor de VOYENTORG. Vanaf 1957 werden door het Ministerie van Defensie kosten noch moeiten gespaard om de VOYENTORG een volwaardige aanblik te geven. De investeringen betroffen goederen en gebouwen, teneinde nieuwe winkels in te richten en de bestaande winkels uit te breiden. Aan andere ministeries werden opdrachten verstrekt, goederen te leveren aan de VOYENTORG. De ministerraad besloot tot een volledige scheiding tussen de VOYENTORG en de overeenkomstige civiele organisaties.

(c) Huidige Organisatie

i Algemeen

De VOYENTORG valt rechtstreeks onder het Ministerie van Defensie, en wel onder het Hoofd Achterwaartse Diensten, tevens plaatsvervangend Minister van Defensie. De benaming is Bureau VOYENTORG. Het Hoofd van dit bureau - vroeger een kolonel - is een luitenant-generaal van de Intendance. Het bureau VOYENTORG valt uiteen in beheerskantoren en afdelingen.

Op het niveau van een militair district, een groep van strijdkrachten, een vloot, of het garnizoen Moskou, zijn beheerskantoren ingericht, die uiteenvallen in afdelingen. Deze beheerskantoren worden gecommandeerd door een kolonel. Zij zijn verantwoording verschuldigd aan de commandant voor Achterwaartse Diensten van het betreffende militair district of groep van strijdkrachten.

De VOYENTORG werkt met het "zelfkostenprincipe". Daarnaast worden door staatskredieten de nadelige saldi weggewerkt.

De personeelsleden staan naar alle waarschijnlijkheid op de loonlijst van het Ministerie van Defensie.

De artikelen worden via andere ministeries tegen de kostprijs betrokken. Deze artikelen worden met een voor de VOYENTORG kostendeckende verhoging in de winkels verkocht. De bestelling van de verschillende soorten artikelen gebeurt in overleg met de commandant van het militair district, een groep van strijdkrachten, een vloot, of het garnizoen Moskou. Deze commandant is ook verantwoordelijk voor de bewaking van de winkels en de magazijnen, evenals voor de levering van stroom, verwarming en water; zo ook wordt het onderhoud van de behuizing en eventuele verbouw door deze commandant bewaakt. Het herstel, het onderhoud van voertuigen, de medische verzorging van het personeel en de geneeskundige controle op de te verkopen goederen, vallen eveneens onder deze commandant. De commandant heeft mede-verantwoordelijkheid voor een goede boekhouding en een zuinig aanschafingsbeleid.

De VOYENTORG kan een beroep doen op transportmiddelen, benodigde handlangers bij de commandant van het militair district enz. Voor de politieke scholing van het personeel van de VOYENTORG draagt de commandant voor politieke zaken verantwoordelijkheid.

De organisatie van het werk wordt door de burgerchefs van de VOYENTORG geregeld.

De VOYENTORG is er voor alle leden (civiel en militair) van de strijdkrachten, binnenlandse strijdkrachten en grenstroepen. Ook horen hierbij de familieleden en waarschijnlijk ook de gepensioneerde officieren. Indien het goederen-aanbod van de VOYENTORG de vraag naar goederen overtreft, dan worden deze goederen ook aan buitenstaanders verkocht.

ii Winkelbedrijven

- Op compagniesniveau is een kiosk, waarin toiletartikelen, schrijfbehoeften, roekartikelen en koeken te koop zijn. De verkoop valt onder de compagniessergeant.
- Op regimentniveau, afdelings/zelfstandig bataljonsniveau zijn er soldatenwinkels. In deze winkels zijn dezelfde artikelen te koop als in de kiosk, daarenboven worden hier conserven te koop aangeboden. Deze winkels zijn alleen toegankelijk voor dienstplichtigen.
- Naast de soldatenwinkels zijn er voor de officieren, onderofficieren, burgerwerknemers en hun familieleden speciale winkels met een grote variatie

aan levensmiddelen, huishoudelijk apparatuur, uniformen en ondergoed.

- Grotere legerplaatsen of plaatsen waar veel officieren wonen hebben de beschikking over een kruidenier, een bakker, een slager (vlees-vis-groenten-conserven), een boekhandel, een bazar (uniformen-kleding-ondergoed-stoffen-sportartikelen-jachtwapens-fietsen-motor en foto apparatuur-radio's-huishoudelijke apparaten-meubilair), een drogist en een garnizoenswarenhuis (grotere uitvoering van de bazar; gedeeltelijk postorder-bedrijf). Verafgelegen woonoorden worden bezocht met rijdende (-varende-)winkels.
- Op het niveau van militaire districten, groepen van strijdkrachten, vloten, worden eveneens grote warenhuizen geëxploiteerd, waarin hetzelfde assortiment goederen wordt aangeboden als in het garnizoenswarenhuis met uitzondering van dameskleding.
- Een centraal warenhuis wordt geëxploiteerd op het niveau van het Ministerie van Defensie. Officieren en burgers van het Ministerie van Defensie kunnen hier rechtstreeks inkopen doen. Daarnaast voorziet dit warenhuis de warenhuizen van de militaire districten en garnizoenen van goederen.

De grootte van de winkels varieert van 25 m² (soldatenwinkel) tot 350 m² (districtswarenhuis). De winkels zijn voorzien van een magazijn met een vloeroppervlak van 20 m² tot 450 m².

In de soldatenwinkels staan doorgaans 1 of 2 verkopers, terwijl in het warenhuis van het militair district ongeveer 20 verkopers aanwezig zijn. In geen enkele winkel of warenhuis van de VOYENTORG wordt alcohol verkocht.

iii Messes en kantines

- officiersmess: komt voor op plaatsen, waar 25 of meer officieren gelegerd zijn. De officiersmess beschikt over een eetzaal en - uitsluitend indien meer dan 75 officieren in de voedingssterkte zijn opgenomen - een bar. In de mess worden per dag drie maaltijden geserveerd. Vaak zijn er twee tot drie keuzemenu's per maaltijd.
- officiersmess te velde: wordt ingericht, wanneer tijdens oefeningen meer dan 80 personen - generaals en officieren - aanwezig zijn. In deze mess worden drie maaltijden geserveerd, waarbij meestal twee keuzemenu's per maaltijd. Een bar is aanwezig. Deze mess is uitsluitend toegankelijk voor de officieren van de oefenleiding en gasten.

De overige, aan de oefening deelnemende officieren zijn aangewezen op de veldkeuken van hun eenheid.

- officierscasino: komt voor op plaatsen waar veel troepen of veel officieren geconcentreerd zijn.

Een officierscasino bestaat uit een bar, een dansvloer, een leeszaal en een recreatiezaal. In het casino worden veel gezellige en culturele evenementen georganiseerd door een te vormen raad (Sovjet), in overleg met de damesraad van het officierskorps.

- soldaten "theebar": komt bij elk regiment voor. In de "theebar" worden thee, gebak en belegde broodjes verkocht. Naast de barruimte is de "theebar" voorzien van een leeszaal en een recreatiezaal.

De "theebar" is toegankelijk voor dienstplichtigen en beroepsonderofficieren.

Er zijn verwijzingen, dat porporchiks en michmans over een eigen recreatieruimte beschikken.

- De officiersmesses en kantines worden gedreven volgens het zelfkostenprincipe. Voor de officieren, die in de voedingssterkte zijn opgenomen, worden de bereidingsgrondstoffen voor de maaltijden betrokken uit eigen productiebedrijven. Alkohohlhoudende dranken worden uitsluitend in de officierscasino's verkocht.

iv Dienstverlenende bedrijven

Bij iedere eenheid zijn een kleermakerij, schoenmakerij en een kapperszaak aanwezig. In de grotere garnizoenen en plaatsen waar veel officieren wonen komen combinaties voor van uniform- en burgerkleermakerijen, reparatiewerkplaatsen voor kleding, schoeisel en horloges, foto-ateliers, kapsalons, wasserijen en stomerijen.

v Organisatie VOYENTORG in het buitenland

De winkels, messes, kantines en dienstverlenende bedrijven zijn ook bij de in het buitenland gelegerde groepen van strijdkrachten aanwezig in de onmiddellijke nabijheid van de woongebieden of de kazernes of op het kazerneterrein.

De inkoop van de goederen wordt door de VOYENTORG gedaan bij de bedrijven, die door het gastland bestuurd worden. Bij de verkoop van de goederen hebben de Sovjet officieren eerste keus.

De dienstverlenende bedrijven zijn vermoedelijk gecontracteerde Sovjet bedrijven, die in het gastland hun winkel of bedrijf leiden.

Het bedienend personeel in de messes, winkels en bedrijven bestaat voor het grootste gedeelte uit echtgenotes van de beroepsonderofficieren.

(d) Sterkte

In het algemeen kan worden gesteld, dat het grootste gedeelte van het personeel, dat werkzaam is bij de VOYENTORG, familie is van leden van de strijdkrachten. De leiding van de VOYENTORG is in handen van officieren en onderofficieren van de Intendance.

Na Wereldoorlog II was de sterkte aan personeel 20.000.

Na de wederopbouw van de strijdkrachten bedroeg dit aantal 140.000.

In de periode, dat de VOYENTORG werd overgenomen door het Ministerie van Defensie was de personeelssterkte 117.000.

Na de overname door het Ministerie van Defensie en de investeringen in de VOYENTORG is de personeelssterkte $\pm$ 150.000, waarvan $\pm$ 1.600 officieren en onderofficieren.

Commentaar: Hoewel de VOYENTORG de taak heeft om de leden van de strijdkrachten en hun familie te verzorgen met goederen en diensten, die in de noodzakelijke levensbehoeften voorzien, is deze dienst geen alternatief voor de dienst voor voeding en de dienst voor kleding/uitrusting. De messes, casino's, de bars, soldaten "theebars" zijn niet zonder meer te vergelijken met de Westerse officiers/onderofficiers casino's/messes en manschappen-cantines. Bij het uitbreken van een mogelijk conflict zal de VOYENTORG naar verwachting op dezelfde wijze opereren als in Wereldoorlog II. Het gebrek aan transportmiddelen zal moeten worden aangevuld met transportmiddelen uit de civiele maatschappij. Naar verwachting is dit reeds nu geregeld. Ook zijn er aanwijzingen, dat vooruitgeschoven depôts zijn ingericht. De verzorging van de familie is sterk afhankelijk van de duur van de oorlog, het verloop ervan, evacuatiemaatregelen en de economische toestand. Indien een distributiesysteem wordt ingevoerd zal het zelfs zeer de vraag zijn of een verzorging door de VOYENTORG nog mogelijk is.

Geheim

b. Tsjechoslowakije en Oost-Duitsland

(1) Geneeskundige Dienst

(a) In Tsjechoslowakije kampten de strijdkrachten met een tekort aan artsen. Teneinde deze tekorten zoveel mogelijk te beperken of geheel te dekken zijn de volgende maatregelen genomen:

- een militair arts moet, na beëindiging van zijn dienstplicht, gedurende vier jaren, elk jaar drie maanden voor herhaling in werkelijke dienst komen;
- elke medische student moet in het derde en in het vierde semester van zijn studie een militaire opleiding volgen;
- actief dienende officieren proberen met wervingsacties onder de medische studenten, gegadigden te krijgen voor een vijf- of achtjarig dienstverband;
- nog tijdens het assistentschap in een burger ziekenhuis - het staatsexamen is dan een half jaar achter de rug en de student is bevoegd arts - worden de artsen opgeroepen in werkelijke dienst.

(B-3) (R)

(b) Het tekort aan artsen in de NVA is sedert 1974 merkbaar, doch dit jaar zodanig toegenomen, dat maatregelen om deze tekorten op te heffen noodzakelijk bleken.

- In de periode jan 76 - mei 76 zijn reserve-officieren - arts voor twee maanden in werkelijke dienst teruggeroepen;
- een wervingscampagne in de DDR moest een aantal vrijwilligers - artsen en tandartsen - opleveren. Het resultaat van deze campagne is echter niet bevredigend geweest;
- Luitenant-Generaal Prof Dr Gestewitz - dekaan van de militair-medische fakulteit van de "Ernst-Moritz Arndt" universiteit te Greifswald en chef van het "Centrale Armeelazaret" van de NVA te Bad Saarow - propageerde in een televisie-interview dd 30-3-76, dat de opleidingsgang van actief dienende officieren van de geneeskundige dienst na een sollicitatie bij het bevoegde territoriaal commando als volgt is georganiseerd:

- i een toelatingsexamen aan de militair-medische afdeling van de universiteit te Greifswald;
- ii de toegelaten kandidaten volgen een medische studie aan een universiteit in de DDR;
- iii het afleggen van het artsexamen en de benoeming tot officier van de geneeskundige dienst.

(B-3) (R)

Commentaar: Opmerkelijk is, dat zowel bij Oostduitse NVA als bij de Tsjechoslowaakse strijdkrachten de militaire

arts een hoger salaris krijgt dan zijn burger collega.
Desondanks blijven de tekorten aan militaire artsen bestaan.
In Tsjechoslowakije is dit onder andere te wijten aan het feit, dat medische studenten zich vanwege de politieke situatie passief gedragen en zich niet als vrijwilligers opgeven voor een langer dienstverband.

ienstgeheim

4. Opleiding

a. Sovjet-Unie

Met verwijzing naar het gestelde op blz 13 pt 2 van MO 10/75, blijkt dat maarschalk SU Grechko in een van zijn laatste directieven nog heeft gewezen op het verbeteren van de tactische opleiding van kleine eenheden (pelotons, compagnieën en batterijen).

In zonderheid om tijd noch moeite te sparen om jonge commandanten initiatief en de beginselen en juiste uitvoering van de gevechtsleer bij te brengen.

Voorts blijkt het nog steeds te haperen aan de consequente toepassing van opleidingsmethodieken.

De bezorgdheid m.b.t. het laatste wordt weergegeven in een artikel in de "Voyenny Vestnik" waarin wordt geschetst wat er allemaal verkeerd was bij de opleiding van een tankpeloton.

Bij een bezoek leek in zijn algemeenheid alles in orde,

- er bestond een draaiboek,
- de oefentanks waren aanwezig,
- de doelen waren opgesteld.

Zowel de compagnies- als pelotonscommandant waren aanwezig. De laatste gaf een gedetailleerde uiteenzetting van de situatie, formuleerde zijn besluit en gaf vervolgens het bevel uit. Alles volgens de regels.

Beide commandanten waren echter vergeten enkele zeer belangrijke punten te vermelden:

- welke vuurkracht de vijand tot zijn beschikking had;
- de aanvalsrichting van iedere tank afzonderlijk;
- de route om een mijnenveld te doortrekken;
- de coördinatie met neveneenheden;
- de beschikbare vuursteun van de eigen artillerie.

De compagniescommandant werd vooral kwalijk genomen dat hij de bevelsuitgifte van de tankcommandanten niet had gecontroleerd en de voornaamste acties van het peloton niet had bijgestuurd. Nu begrepen sommigen onderofficieren en soldaten niet hoe ze hun taak moesten uitvoeren.

Bedoeld artikel onderstreept nogmaals het belang dat moet worden gehecht aan de juiste opleiding van kleine eenheden en herinnert de lezer eraan dat gedurende de Tweede Wereldoorlog het vooral deze kleine eenheden waren, die in staat bleken aanzienlijk grotere eenheden te vernietigen door goed gecoördineerde acties, snelle gewaagde manoeuvres en juist gebruik van het terrein.

Oudere commandanten en stafofficieren dienen dit goed voor ogen te houden, tekortkomingen op dit gebied te elimineren en vooral de instructie en oefeningen goed te controleren.

Commentaar: Kritiek op de opleiding en vorming van jonge commandanten, vooral op het gebied van aankweken van initiatief, goede instructie en toepassing van tactiek en gevechtstechniek, is een periodiek terugkerend verschijnsel in de Sovjet pers en militaire literatuur.

De legerleiding kampt nog steeds met de volgende problemen m.b.t. de kleine eenheden:

- commandanten zijn vaak niet in staat hun eenheid behoorlijk te ontplooiën tot gevechtsformaties en hebben weinig of geen kennis van de wederzijdse ondersteuningsmogelijkheden van de wapens en diensten;
- luitenanten hebben moeilijkheden om hun op scholen verworven theoretische kennis aan de troep te instrueren;
- Opleidingsinstituten zijn na herhaaldelijk appel nog steeds niet in staat om bedoelde problemen definitief te verhelpen.

DEEL II: Midden-Oosten/Afrika1. Libanon

De strijd in Libanon blijft onverminderd voortduren. Wel is een aantal bestandsovereenkomsten afgekondigd, veelal op initiatief van de bemiddelaar van de Arabische Liga, El Kohly. Deze overeenkomsten werden of regelrecht geschonden of er ontstonden geschillen over de interpretatie.

Egypte beschuldigt Syrië ervan, uit te zijn op de vernietiging van de Palestijnen. De Sovjet druk op Syrië neemt toe om de Syrische troepen uit Libanon terug te trekken. (Er bevinden zich meer dan 13.000 Syrische militairen in Libanon, d.w.z. ca 10% van de Syrische landmacht). Hoewel er in de pers berichten verschenen dat de Sovjet-Unie de militaire leveranties aan Syrië heeft stopgezet en heeft gedreigd haar militaire adviseurs terug te trekken, vinden de leveranties nog steeds doorgang.

Toch blijft Moskou ook de Palestijnse militia steunen. President Assad wil echter voor de Sovjet druk niet buigen, getuige o.a. zijn toespraak van 20 juli.

Hoewel de Arabische vredesmacht onder bevel van gen maj Hassan Ghoneim en naar schatting bestaande uit ± 2.300 man (afkomstig uit Saudi-Arabië, Sudan, Syrië en Libië) nog steeds in Libanon is, heeft zij tot dusverre weinig kunnen doen aan haar "peace keeping" taak. Irak steunt met ca. 500 vrijwilligers de Palestijnen.

Als mogelijke oplossingen van het conflict worden genoemd een deling van Libanon in een (noordelijke) Christelijke staat en een (zuidelijke) Palestijnse staat of een federatie tussen Syrië, Jordanië en Libanon.

Hoewel in Syrië een nieuw kabinet is gevormd, waarbij premier Ajoebi is vervangen door gen maj Abdul Rahman Chleifawi, valt er geen wijziging in het buitenlands beleid te verwachten.

Commentaar: Ondanks de druk van de Sovjet-Unie op Syrië om zich uit Libanon terug te trekken, is een definitieve stopzetting van de Sovjet hulp vooralsnog niet te verwachten, omdat een "breuk" met Syrië de toch al verslechterde Sovjet positie in het Midden-Oosten nog verder zou verzwakken.

Ook de Syrische havens zouden dan de Sovjet vloot kunnen worden ontzegd.

Een deling van de Libanese staat geeft o.m. de volgende problemen:

- een Palestijnse en een Christelijke mini-staat zouden waarschijnlijk slechts op gespannen voet naast elkaar kunnen bestaan, hetgeen beïnvloeding en bemoeienis door derden zeer waarschijnlijk maakt;
- een Palestijnse staat aan de noordgrens zal de veiligheidssituatie van Israël nadelig beïnvloeden en het opnieuw oplaaien van het Arabisch-Israëliësch conflict veroorzaken, hetgeen slechts voor de Sovjet-Unie voordelig kan zijn.

2. Verhouding Egypte - Sudan - Libië

Begin juli werd in de Sudan een staatsgreep uitgevoerd door leden van de ultra-conservatieve godsdienstige Ansar-secte, gesteund door ca. 2.000 infiltranten uit Ethiopië, Mali, Tsjaad, Zanzibar en Libië. De staatsgreep mislukte door het optreden van de Sudanese strijdkrachten. President Numeiri van Sudan beschuldigde Libië ervan de plannen te hebben opgezet, de wapens te hebben geleverd en voor de opleiding van de rebellen te hebben gezorgd.

Op 6 juli verbrak Sudan zijn diplomatieke betrekkingen met Libië. Egypte steunde Sudan o.a. door het instellen van een luchtbrug om de ca 1.500 militairen van de Sudanese brigade in Egypte naar Khartoem terug te brengen. Tijdens het bezoek van Numeiri aan Sadat werd op 15 juli een defensieverdrag tussen beide landen, met een looptijd van 25 jaar getekend. Kort daarop werd besloten, tussen Egypte, Sudan en Saudi-Arabië, tot nauwere politieke en militaire samenwerking. Bovendien verweet Egypte Libië de voortzetting van subversieve activiteiten in Egypte.

Libië wordt gesteund door de Sovjet-Unie; de Pravda schreef dat het imperialisme (d.w.z. de Egyptische politiek) schade toebrengt aan de Arabische zaak.

Egypte verhoogde daarop de staat van paraatheid van zijn troepen de grens met Libië en bracht het totaal aantal militairen aldaar op ca 10.000 man (d.w.z. ca 4% van de landmacht).

Commentaar: De spanning tussen Egypte en Libië wordt steeds groter. Als de Libische subversieve activiteiten in Egypte blijven voortduren, dan is een militair conflict niet uitgesloten.

Libië wordt gesteund door Irak; Egypte door Saudi-Arabië en Sudan.

De reden voor de, althans verbale, Sovjet steunverlening aan Libië is vermoedelijk gelegen in het feit dat de Sovjet-Unie op korte termijn faciliteiten wil verkrijgen in dit gebied, nu deze in Egypte verloren zijn gegaan.

Armeegeneral Heinz Hoffmann

Einheit 3-76

Streitkräfte in unserer Zeit

Aus Anlaß des 20. Jahrestages der Nationalen Volksarmee veröffentlichen wir gekürzt den Vortrag, den Genosse Heinz Hoffmann am 1. Dezember 1975 an der Parteihochschule „Karl Marx“ beim ZK der SED hielt. Der volle Wortlaut ist in einem Sonderdruck der Parteihochschule zur Verleihung der Ehrendoktorwürde an den Autor erschienen.

Die Redaktion

Im Winter 1857 zu 1858 lasen Karl Marx und Friedrich Engels neben anderen militärischen Schriften auch die Werke des Generals von Clausewitz und tauschten sich darüber aus. Lenin, der die militärpolitischen Arbeiten der beiden Klassiker und ihre Wertschätzung für diesen bürgerlichen Militärtheoretiker kannte, studierte im Jahre 1915 auch Clausewitz' Hauptwerk „Vom Kriege“. Es ging ihm damals um die prinzipielle Haltung der Bolschewiki, überhaupt der dem Marxismus treu gebliebenen Internationalisten, zum ersten imperialistischen Weltkrieg.

Als einen „Schritt zum Marxismus“ bezeichnete Lenin besonders die Erkenntnisse Clausewitz' zum Verhältnis zwischen Krieg und Politik.¹ Gegen Ende seiner umfangreichen Auszüge aus Clausewitz' „Vom Kriege“ steht die stark hervorgehobene Passage: „Der Krieg ist ein Instrument der Politik; er muß notwendig ihren Charakter tragen, er muß mit ihrem Maße messen; die Führung des Krieges in seinen Hauptumrissen ist daher die Politik selbst, welche die Feder mit dem Degen vertauscht, aber darum nicht aufgehört hat, nach ihren eigenen Gesetzen zu denken.“² Und auch jene Stelle exzerpierte Lenin, nach der der Krieg wohl seine eigene Grammatik, nicht jedoch seine eigene Logik habe.³ Worin allerdings diese „Logik“ besteht, welchen Gesetzen die Politik und damit auch der Krieg folgen, das vermochte Carl von Clausewitz noch nicht zu entdecken. Dazu bedurfte es des dialektischen Materialismus und seiner Anwendung auf die Geschichte, des historischen Materialismus.

Krieg ist immer Mittel der Politik

Marx, Engels und Lenin untersuchten bis ins Detail und wiesen nach, von wem und wie Politik gemacht, das Interesse gesellschaftlicher Gruppen formuliert und durchgesetzt, der Kampf um die Macht organisiert und geführt wird. Erst sie erkannten die Gesetze, nach denen Klassen und Klassenfraktionen einander bekämpfen, namentlich ihre ökonomischen Interessen mit Hilfe des Staatsapparates oder im Kampf gegen ihn verwirklichen. Erst sie durchschauten die Gesetze, nach denen Staaten und Staatenkoalitionen ihre Beziehungen zueinander regeln, sich vor gegnerischen Angriffen schützen, andere Staaten ihrem Willen unterordnen oder sich von deren Vorherrschaft befreien. Der dialektische und historische Materialismus versetzte sie in die Lage, auch die Militärtheorie der Arbeiterklasse und damit die wissenschaftlichen Grundlagen für deren Militärpolitik zu schaffen. Seitdem der wissenschaftliche Sozialismus zur Weltanschauung von Millionen Menschen und in der Sowjetunion erstmalig gesellschaftliche Realität wurde, seit dem „Dekret über den Frieden“ und den Erfolgen Leninscher Politik der friedlichen Koexistenz sind die Stimmen jener immer schwächer geworden, die den Krieg als etwas Gottgewolltes, Naturgegebenes auffassen, hinnehmen oder ausgeben. Heute kommt kaum ein bürgerlicher Theoretiker mehr an der Tatsache vorbei, daß Kriege der menschlichen Gesellschaft entspringen.

Keiner der führenden Militärs des Imperialismus, auch nicht der Bundeswehr der BRD, würde sich heute offen hinter das Bekenntnis des älteren Moltke stellen, der geschrieben hätte: „Der ewige Friede ist ein Traum, und nicht einmal ein schöner, und der Krieg ist ein Glied in Gottes Weltordnung... Ohne den Krieg würde die Welt im Materialismus versumpfen.“

Groß im Schwange sind in den Ländern des Kapitals dagegen solche Theorien, die vom Privateigentum an den Produktionsmitteln, von der Ausbeutung des Menschen durch den Menschen als den entscheidenden Quellen des Krieges ablenken oder sie verschleiern sollen. Man sucht Zuflucht bei Freud oder Marcuse und deklariert Individuelle oder kollektive „Frustration“, „Aggressionsucht“ oder „Neid“ als maßgebliche Kriegsursachen.

Man will sogar den Krieg als „historischen Regulator“ gegenüber sogenannten „Bevölkerungsexplosionen“ rechtfertigen. Solche Theoretiker wie Spengler oder Toynbee machten „Kulturkreise“ und ihren Wandel oder die Existenz geographischer Zonen für die Gefahr und den Ausbruch von Kriegen verantwortlich. Andere, wie der ehemalige Bundeswehrgeneral Graf Baudissin, sehen im Gegensatz der Ideologien, in einer allgemeinen „Ideologisierung“ des politischen Geschehens, in zunehmender Rohstoffknappheit oder auch im wissenschaftlich-technischen Fortschritt die Hauptursachen von Kriegen in der Gegenwart.

Es bedarf keiner ausführlichen Beweise, um diese oder ähnliche Theorien als das zu erkennen, was sie sind: bestenfalls richtige Teilerkenntnisse einzelner Widersprüche der modernen imperialistischen Klassengesellschaft, häufiger aber Spekulationen, bewußte Geschichtsfälschung, mehr oder minder raffiniert vorgetragen Antikommunismus.

Die Geschichte unseres Jahrhunderts, auch die Geschichte der letzten dreißig Jahre seit dem Ende des zweiten Weltkrieges und dem Einsatz der ersten Atombombe, läßt für ausnahmslos alle Kriege seit 1900 eine Grundursache erkennen: die imperialistische Ausbeutergesellschaft mit ihren inneren und äußeren Widersprüchen, ihren aggressiven Zielen, ihrem Weltherrschaftsstreben, all den qualvollen Auswirkungen ihrer Kolonialpolitik.

Jeder der zahlreichen Kriege und Bürgerkriege seit 1945 war entweder direkt mit einer imperialistischen Intervention verbunden – wie in Griechenland, Indochina, im Nahen Osten und in Korea – oder er entstand durch Gegensätze, die das imperialistische Kolonialsystem zwischen Stämmen, Völkern und Staaten erzeugt hatte, wie die Kriege auf dem indischen Subkontinent oder in Afrika.

Welche Seite einen Krieg beginnt, das sagt noch nichts über dessen Charakter aus. Trotzdem ist folgendes interessant: Die meisten Kriege unseres Jahrhunderts wurden auch von den imperialistischen Staaten oder ihren „Stellvertretern“ vom Zaune gebrochen. Demgegenüber sind die gerechten Kriege und Partisanenkämpfe, in denen die Völker des Fernen Ostens, Algeriens, der portugiesischen Kolonien und Lateinamerikas die Waffen erhoben, um das imperialistische Kolonialsystem zu zerbrechen, sogar in der Minderzahl!

Der härteste und grausamste Krieg seit 1945, die amerikanische Aggression gegen das vietnamesische Volk, entlarvte das imperialistische Gesellschaftssystem, die Herrschaft der großen Monopole und des militärisch-industriellen Komplexes besonders drastisch vor aller Welt als die Hauptgefahr für den Frieden in unserer Zeit, als Initiator und Nutznießer des Wettrüstens und der Kriege zwischen den Staaten!

Aber auch die Suez-Aggression von 1956, die Söldnerlandung in der Playa Girón 1961 und der Einfall amerikanischer Marineinfanterie in Santo Domingo 1965 beweisen: Die Imperialisten setzen ihre Politik nach wie vor mit militärischer Gewalt fort – der Krieg ist kalt kalkulierte und gewissenlos eingesetzte Mittel ihres Kampfes um Superprofite, um Rohstoffquellen und Absatzmärkte.

Einheit 3-78

Die Generale des Pentagons, die Konzernmanager der amerikanischen Luft- und Raumfahrtindustrie haben sich nicht nur in Dutzenden von öffentlichen Erklärungen dazu bekannt, ihren Drang zur Expansion auch mit dem Einsatz von Kernwaffen zu verwirklichen. Sie haben den Raketen-Kernwaffen-Krieg als teuflisches Mittel des Kampfes um die Weltherrschaft Jahr für Jahr in Stabsspielen erprobt.

Da jeder Krieg einen Zusammenprall zweier Seiten mit entgegengesetzten Zielen darstellt, hat er auch für jede der kämpfenden Parteien einen anderen, häufig – wenn es sich um Krieg zwischen antagonistischen Klassen oder Staaten handelt – einen diametral entgegengesetzten Charakter: ungerecht von einer Seite, gerecht von der anderen.

Gewiß, die Imperialisten können den Krieg als Mittel ihrer Politik heute längst nicht mehr so bedenkenlos einsetzen, wie sie das in der ersten Hälfte dieses Jahrhunderts gewohnt waren. Daran haben die sowjetischen Streitkräfte, haben Wachstum und Wirken vereinter sozialistischer Militärmacht einen maßgeblichen Anteil. Nirgendwo auf unserem Planeten können die Strategen der USA und der NATO mehr nach Belieben schalten und walten. Und mit einer militärischen Aggression gegen die Warschauer Vertragsstaaten würden sie sogar ihren eigenen Untergang riskieren. Denn die sozialistischen Staaten könnten und würden das nicht widerstandslos hinnehmen – sie müßten und würden schnell und vernichtend zurückschlagen. Bei allem Leid, das in diesem letzten und entscheidenden Konflikt zwischen Fortschritt und Reaktion über die Völker käme, besonders in den kapitalistischen Ländern – das wäre von unserer Seite ein gerechter Krieg.

Wir teilen die Auffassung also nicht, die selbst fortschrittliche Menschen in der Friedensbewegung vertreten, im Atomzeitalter sei ein gerechter Krieg nicht mehr möglich, der Raketen-Kernwaffen-Krieg auch keine Fortsetzung der Politik der kämpfenden Klassen mehr, sondern nur noch atomares Inferno, Weltuntergang.

Wir werden uns weder mit den Maoisten noch mit jenen amerikanischen Wissenschaftlern auf eine Stufe stellen, die behaupten, ein Atomkrieg wirke sich weniger gravierend auf die Existenz des Menschengeschlechts und die Gesundheit kommender Generationen aus, als man allgemein vermute.

Aber auch wenn der Krieg, um mit Clausewitz' Worten zu sprechen, seine „absolute Gestalt“ annähme, wenn er „ganz Krieg, ganz das ungebundene Element der Feindschaft wäre“⁵, jenes furchtbare Schlachtschwert, „was mit beiden Händen und ganzer Leibeskraft aufgehoben sein will, um damit einmal und nicht mehr zuzuschlagen“⁶, auch dann noch bliebe er durch und durch Politik.

Auch jene Formen des Einsatzes der Streitkräfte, die nach Clausewitz „in bloßer Bedrohung des Gegners und in einem Subsidium des Unterhandelns“⁷ bestehen, sind ihrem Wesen nach Fortsetzung der Politik mit gewaltsamen Mitteln.

In dieser Sicht bewerten wir auch die antisozialistischen Aktionen der maoistischen Führer Chinas, die im Zuge ihrer großmachtchauvinistischen Politik schon vor Jahren zu bewaffneten Grenzkonflikten mit Indien und der Sowjetunion übergegangen sind, die gegenwärtig im Bunde mit imperialistischen Söldnern, mit Faschisten und Rassisten die revolutionäre Regierung der Volksrepublik Angola zu stürzen suchen.

Hohe chinesische Militärs fordern heute offen die Abspaltung der mittelasiatischen Sowjetrepubliken von der UdSSR. Sie drohen mit dem Einsatz von Atomraketen gegen die sowjetischen Staudämme in Sibirien, gegen die Industriegebiete von Kusnezsk und Karaganda.

Alle antisowjetischen Vorstöße der Maoisten zeigen davon, daß ihr Machtapparat nichts mehr mit marxistisch-leninistischer Partei- und Staatspolitik gemein hat. Weder nach innen noch nach außen dient die Politik der gegenwärtigen Führer Chinas den Interessen der chinesischen und der internationalen Arbeiterklasse.

Kriegsgefahr noch nicht gebannt

Geht man von den wichtigsten Zielen aus, die der Imperialismus in der Gegenwart verfolgt, so muß man heute vornehmlich mit Kriegen gegen Völker, Staaten oder gesellschaftliche Bewegungen rechnen, die einen nationalen Befreiungskampf führen, und mit Kriegen gegen einzelne sozialistische Staaten. Diese Kriegstypen hat es nach dem zweiten Weltkrieg bereits gegeben – es sei nur an Korea und Indochina erinnert. Auch heute sind die Möglichkeiten neuer Kriegsausbrüche latent vorhanden – denken wir an die Konflikte im Nahen Osten, um Zypern oder in Lateinamerika.

Jene Kriegstypen aber, auf die sich die Staaten und die Streitkräfte der NATO seit den fünfziger Jahren schwerpunktmäßig und systematisch vorbereiten – unabhängig davon, welchen militärisch-strategischen Konzeptionen sie dabei im einzelnen folgten: der Strategie der „massiven Vergeltung“, der „flexiblen Reaktion“, der „angemessenen Erwiderng“ –, das ist der Kernwaffenkrieg gegen die Sowjetunion und die mit ihr verbündeten Staaten des Warschauer Vertrages.

Nimmt man die USA als die stärkste Kernwaffenmacht des Imperialismus, so liegt das Schwergewicht ihrer Rüstung und ihrer Streitkräfte eindeutig auf solchen Kampfmitteln, die in einem Raketen-Kernwaffen-Krieg eingesetzt werden können.

Präsident Ford bestätigte schriftlich, die Vereinigten Staaten könnten das erste Land sein, das in der Ära nach dem zweiten Weltkrieg Kernwaffen einsetzt, um einen „selektiven Kernschlag“ gegen die Sowjetunion zu führen – als angebliche „Vergeltung“ für einen „massiven konventionellen Angriff“ der Streitkräfte des Warschauer Paktes auf Westeuropa.⁸ Es ist offensichtlich, daß solche Erklärungen die Sowjetunion und die anderen Staaten unseres Bündnisses verleumden, einschüchtern und erpressen sollen.

Als der damalige USA-Verteidigungsminister, Schlesinger, den Rüstungshaushalt für 1976 begründete, sagte er am 5. Februar 1975: „Wir sollten auch einige Stützpunkte und Aufmarschgebiete in Übersee beibehalten, von wo aus sich unsere Truppen rasch in Bewegung setzen können, um sich mit möglicherweise auftretenden Bedrohungen unserer Interessen auseinanderzusetzen. Mitteleuropa ist das wichtigste dieser Aufmarschgebiete.“

Und weil Mitteleuropa als wichtigstes Aufmarschgebiet des amerikanischen, ja des Weltimperialismus gegen den Sozialismus gilt, deshalb kommt auch dem politischen und militärischen Gewicht der Bundeswehr eine so große Bedeutung zu – in den NATO-Planungen wie in der Verteidigungskonzeption der Staaten des Warschauer Vertrages. Faktisch läuft, so schrieb ein amerikanisches Nachrichtenmagazin, die militärische Kapazität der NATO am zentralen Frontabschnitt auf zwei Armeen hinaus, die amerikanische und die westdeutsche, wobei die BRD zweieinhalbmal so viel Truppen dort habe wie die Amerikaner.⁹

Von dieser Bundeswehr, mit höchstem NATO-Kampfwert in Europa, mit immer moderneren konventionellen Waffen und Kernwaffeneinsatzmitteln, mit steigender Angriffsbereitschaft und Angriffsfähigkeit ihrer Verbände – von dieser Bundeswehr zu behaupten, sie habe ausschließlich defensiven Zwecken zu dienen, ist simple Augenauswischerei. In Wirklichkeit ist die Bundeswehr – ähnlich der Hitlerwehrmacht und der Armee des deutschen Kaiserreiches – das Instrument imperialistischer Expansionspolitik, von dem in Europa die größte Gefahr für den Frieden und das Zusammenleben der Völker ausgeht! Und solange das so ist, solange tut politische und militärische Wachsamkeit, tun hohe Kampfkraft und Gefechtsbereitschaft der sozialistischen Streitkräfte bitter not!

Zur Rolle der Streitkräfte im revolutionären Prozeß

Im Ringen um die weltpolitischen Grundprobleme unserer Zeit gewinnt die Frage nach der politischen und sozialen Rolle von Streitkräften nicht nur unter dem

Einheit 3-70

Gesichtspunkt von Krieg und Frieden zunehmend Gewicht. Fast täglich erreichen uns Informationen, die vom Einfluß militärischer Kräfte auf die politische und soziale Entwicklung in zahlreichen lateinamerikanischen, afrikanischen und asiatischen Ländern zeugen. Auch in den kapitalistischen Staaten Europas widmet man der Rolle der Armee im Kraftfeld des Klassenringens zwischen Fortschritt und Reaktion wachsende Aufmerksamkeit.

Damit entsteht für die kommunistischen Parteien und alle anderen antiimperialistischen Kräfte zwangsläufig die Frage, welche Strategie und Taktik sie gegenüber den Streitkräften und ihrer Führung in den verschiedenen Ländern anwenden müssen.

Karl Marx wies in einem Brief an Friedrich Engels aus dem Jahre 1857 darauf hin, daß die gesamte Geschichte der bürgerlichen Gesellschaften in der Geschichte ihrer Armeen sehr schlagend resümiert sei.¹⁰ Diese Bemerkung unterstreicht nicht nur den engen Zusammenhang zwischen Produktionsweise und Militärwesen. Sie erlaubt auch den Schluß, daß man die Funktion von Streitkräften im revolutionären Prozeß stets konkret-historisch beurteilen und untersuchen muß, welche Rolle die Armee in der Geschichte des betreffenden Landes bisher gespielt hat, die Interessen welcher sozialen Kräfte sie vorwiegend repräsentierte, wie eng sie mit dem eigenen Volk und besonders mit der Arbeiterklasse – wenn sie schon existiert – verbunden ist.

Jede Armee der antagonistischen Klassengesellschaft fungiert als Bestandteil des Überbaus, als Instrument des Klassenkampfes der Ausbeuter nach innen und außen. Aber keine kann sich nur aus der herrschenden Klasse rekrutieren, schon gar nicht eine moderne Massenarmee. Eine wachsende Anzahl von Offizieren in den Armeen nichtsozialistischer Staaten stammt aus den Mittelschichten, aus der Intelligenz und dem Kleinbürgertum.

Besonders in den Armeen der sogenannten „dritten Welt“ gibt es darunter zahlreiche Offiziere, die energisch gegen die Kolonialherrschaft und den Einfluß der ausländischen Monopole vorgehen. Manchmal treten sie gleichermaßen gegen die halbfeudalen und großbourgeois Klassenkräfte des eigenen Landes auf, verbinden ihr politisches Wirken bereits mit sozialistischen Zielvorstellungen, stehen gar der Arbeiterklasse und ihrer politischen Vorhut aufgeschlossen gegenüber. Häufig erweisen sich aber ihre Bindungen an die Bourgeoisie als stärker. Zeitweilig progressive Offiziere erliegen dem Einfluß reaktionärer Kräfte und wechseln ins Lager der Konterrevolution über. Die ideologische Position, die weltanschauliche Reife der Führungskräfte dieser Armeen spielen daher eine bedeutende Rolle.

Wie stark die antiimperialistisch orientierten Kräfte in den Armeen und Regierungen dieser Staaten sind, davon hängt folglich ganz entscheidend ab, ob und wie es gelingt, proimperialistische Abhängigkeitsverhältnisse zu lösen, Verbindungen zur sozialistischen Gemeinschaft aufzunehmen und Hilfe dort zu suchen, wo auch die Militärfrage längst im Sinne des gesellschaftlichen Fortschritts gelöst ist: bei den Sowjetstreitkräften und anderen sozialistischen Armeen.

Die letzten eineinhalb Jahre politischen Geschehens in Portugal und seinen ehemaligen Kolonien, auch die Ereignisse der vergangenen Wochen belegen drastisch, daß der Kampf um die bürgerliche Armee sehr unterschiedliche Formen annehmen und vielfältige Methoden einschließen kann. Sein Ausgang wird aber in allen Fällen maßgeblich vom Einfluß der marxistisch-leninistischen Partei der Arbeiterklasse auf diesen Prozeß bestimmt.

Die Niederlage der Unidad Popular in Chile beweist besonders schmerzlich, daß ein revolutionärer Prozeß ganz entscheidend davon abhängt, ob und in welchem Umfang es gelingt, die fortschrittlich gesinnten Kräfte in der Armee auf die Seite der Revolution zu ziehen, gleichzeitig die reaktionären Elemente – vor allem in der

Spitze - zu isolieren und Zug um Zug aus der Armee zu entfernen. Chiles Unidad Popular wurde auch deshalb im Blut erstickt, weil ihre Führer an die Loyalität einer reaktionären Armeeführung glaubten.

Welche Rolle also spielt militärische Gewalt für Sieg oder Niederlage einer Revolution in der Epoche des Übergangs vom Kapitalismus zum Sozialismus? Kommt eine solche Revolution aus ohne daß ein Schuß fällt, kann sie auf unblutigem Wege siegen? Bis jetzt kennt die Geschichte tatsächlich keinen Fall, in dem eine sozialistische Revolution zum Siege geführt worden wäre, ohne daß die Kanonen ihr Machtwort gesprochen hätten, oder ohne daß sie mindestens gerichtet und geladen waren!

Die Arbeiterklasse betet die Gewalt nicht an. Immer dann, wenn revolutionäre Kräfte zur Waffe griffen, waren sie dazu gezwungen worden, kostete es das Blut und Leben vieler eigener Genossen und Freunde. Lenin argumentierte in Wort und Schrift beharrlich gegen alle, die auf Gewalt und nur auf Gewalt setzen. Zutiefst war er davon überzeugt, daß der Frieden die Sache der Arbeiterklasse „unvergleichlich besser voranbringen wird als ein Krieg“. „Jeder Frieden eröffnet deshalb unserem Einfluß hundertmal mehr und bessere Möglichkeiten“,¹¹ schrieb Lenin 1920, inmitten des Bürger- und Interventionskrieges.

Ebenso konsequent wandte sich Lenin allerdings auch gegen alle Phantastereien vom friedlichen, konfliktlosen Hineinwachsen in den Sozialismus auf dem Wege von Reformen. Die sozialistische Revolution als die fundamentalste soziale Umwälzung der Geschichte vermag die neue, menschenwürdige Ordnung nur dann hervorzubringen, wenn sie die alte Klassenherrschaft bis auf den Grund niederreißt, wenn sie jederzeit bereit und fähig ist, den gewaltsamen Widerstand der gestürzten Klasse mit eigenen Gewaltmitteln niederzuhalten und zu überwinden. Konterrevolutionäre Gewalt muß und kann nur durch revolutionäre Gewalt beantwortet und gebrochen werden.

Wer diese Grundlehre des Klassenkampfes mißachtet, wer die Revolution nur halb macht, der setzt sie aufs Spiel und wird dieses Versäumnis früher oder später mit großen Opfern bezahlen müssen. Daraus folgt, daß die Arbeiterklasse und die mit ihr verbündeten Klassen und Schichten auf alle Formen des Klassenkampfes der Bourgeoisie eingeteilt und vorbereitet sein müssen: auf die konterrevolutionäre politische Infiltration ebenso wie auf den wirtschaftlichen Boykott, auf den bewaffneten faschistischen Putsch ebenso wie auf die ausländische Intervention.

Zu welchen Formen und Methoden die Reaktion greifen kann und greift, um ihre verlorenen Machtpositionen wiederzugewinnen, das hängt vom inneren und äußeren Kräfteverhältnis der Klassen ab, das sich in allen bisherigen Revolutionen als eine sehr dynamische Größe erwies und sich sehr rasch zugunsten der einen oder anderen Seite ändern kann.

Mit der ständigen Bereitschaft einer revolutionären Klasse und ihrer Partei, zum Schutz erkämpfter Positionen auch militärische Gewalt anzuwenden, mit ihrer Fähigkeit, von „friedlichen“ Kampfformen unverzüglich zu „blutigen“ überzugehen, relativiert und reduziert sich auch der Zwang, dem die revolutionären Kräfte bei der Wahl und dem Einsatz ihrer Kampfmittel unterliegen.

Kampfbereite bewaffnete Formationen der Revolution, die in den fortschrittlichen und proletarischen Teilen der alten Armee zuverlässige Verbündete besitzen und die darauf vorbereitet sind, mit diesen zusammenzuwirken, schränken die Möglichkeiten der Konterrevolution ein, militärische Gewalt anzuwenden. Deshalb muß die siegreiche Partei, wie Friedrich Engels schrieb, „wenn sie nicht umsonst gekämpft haben will, dieser Herrschaft Dauer verleihen durch den Schrecken, den ihre Waffen den Reaktionären einflößen“¹².

Marx und Engels hatten eine allgemeine Vollbewaffnung und Volksmilizen für ausreichend gehalten, um die Revolution vor konterrevolutionären Angriffen der

Einheit 3-76

gestürzten Ausbeuterklassen zu schützen. Dann die relativ gleichmäßige Entwicklung des Kapitalismus der freien Konkurrenz berechtigte zu der Annahme, daß der Sozialismus gleichzeitig in allen, zumindest aber in den am weitesten entwickelten kapitalistischen Ländern siegen würde.

Die seit dem Entstehen des Imperialismus forcierte ungleichmäßige Entwicklung des Kapitalismus, die Möglichkeit der siegreichen sozialistischen Revolution auch in einem Land, die kapitalistische Umkreisung dieses Landes, die damit verbundene Gefahr, von hochgerüsteten imperialistischen Staaten überfallen zu werden und schließlich die Notwendigkeit, auch gegen starke bewaffnete Kräfte der Konterrevolution im Lande kämpfen zu müssen – all das führte Lenin zu dem Schluß: Die siegreiche sozialistische Revolution und ihr zuverlässiger Schutz erfordern reguläre sozialistische Streitkräfte.

Auch heute müssen nicht nur die sozialistischen Streitkräfte, sondern auch revolutionäre Aufstandsbewegungen und Partisaneneinheiten in erster Linie für den Kampf mit regulären konterrevolutionären Armeen gewappnet sein, die in der Regel technisch hervorragend gerüstet und gut ausgebildet sind, die oft auch über praktische Einsatzerfahrungen aus Bürger- oder Kolonialkriegen verfügen. Diesen Kräften können Volksmilizen allein, selbst wenn sie unter dem Befehl militärisch erfahrener Kommandeure stehen, auf die Dauer nicht standhalten. Das ist beim heutigen Stand der Militärtechnik schon aufgrund der zwangsläufig geringen Ausbildungszeiten für Milizen nicht möglich. Die Sowjetunion hat die stärkste und modernste sozialistische Armee der Welt geschaffen. Die Partei Lenins erprobte unter härtesten Bedingungen die Prinzipien des Aufbaus und des Einsatzes regulärer sozialistischer Streitkräfte und ihrer Einheit mit dem werktätigen Volk – auch durch andere Formen der Volksbewaffnung.

Die sowjetischen Streitkräfte sind Lehrmeister und Vorbild sozialistischer Militärmacht – und das nicht nur für die Bruderarmeen des Warschauer Vertrages, sondern für die Arbeiterklasse und die revolutionären Bewegungen aller Länder, denen die Lösung der Militärfrage als Teil der sozialistischen Revolution noch bevorsteht.

Kollektive sozialistische Militärmacht schützt den Frieden

Von Anfang an begründeten und organisierten Lenin und die Bolschewiki den Zusammenschluß der bewaffneten nationalen Abteilungen zu einer zentral geführten und nach einheitlichem Willen gelenkten Roten Arbeiter- und Bauernarmee – international zusammengesetzt und internationalistisch erzogen.

Im August 1918, als Lenin die Kämpfer des Warschauer revolutionären Regiments an die Front verabschiedete, rief er ihnen zu: „Ich bin überzeugt, Genossen, wenn ihr alle militärischen Kräfte zu einer mächtigen internationalen Roten Armee zusammenschließt, ... dann hält uns keine Macht der Imperialisten stand!“¹³

Von diesem denkwürdigen Ereignis bis zum Abschluß des Warschauer Vertrages, bis zum Werden und Wachsen der sozialistischen Militärkoalition unserer Tage liegt ein schwerer und weiter Weg – gepflastert mit immer wieder neuen theoretischen Fragen und praktischen Problemen. Hatte sich bis 1945 die höchste Form proletarischer Waffenbrüderschaft der Kommunisten anderer Länder in der Teilnahme am Kampf der Sowjetarmee manifestiert, so hieß es nunmehr, eigene Streitkräfte souveräner sozialistischer Staaten aufzubauen und als organische Bestandteile des sozialistischen Staaten- und Waffenbundes zu entwickeln.

Galte es bis 1945, einzelne imperialistische Staaten oder Staatengruppierungen an antisowjetischen Aggressionen zu hindern, möglichst lange Atempausen für das friedliche Gedeihen der Sowjetunion zu sichern, so ergab sich nach dem Entstehen des sozialistischen Staatensystems die Aufgabe, den Imperialismus in seiner Gesamtheit zu zügeln, die militärische Überlegenheit über seine Hauptkräfte zu erringen und zu halten.

Bis 1945 hatten die Parteien und der Sowjetstaat Theorie und Praxis des sozialistischen Militärwesens allein ausgearbeitet und weiterentwickelt. Von nun an erwuchs den Parteien und Staaten unseres Bundes mehr und mehr eigene Verantwortung. Jeder Bündnispartner hatte jetzt seinen eigenen nationalen Beitrag zur Organisation des kollektiven Verteidigungssystems zu leisten, mußte die einheitlichen Führungs- und Ausbildungsprinzipien geschickt mit den nationalen Besonderheiten und den Kampferfahrungen der jeweiligen Partei verbinden und die Sicherheitsinteressen des eigenen Landes in die des fest um die Sowjetunion gescharten Bruderbundes einordnen.

Das alles mußte unter fortwährenden Vorstößen imperialistischer Staaten geschehen, die den Sozialismus „zurückrollen“ wollten und ein forciertes Wettrüsten inszenierten. Gleichzeitig stellte die Revolution im Militärwesen laufend neue Forderungen an Struktur, Bewaffnung und moralischen Geist der Truppen, an Standhaftigkeit und Flexibilität der militärischen Führungsorgane aller Ebenen. Für alle diese Prozesse des Entstehens und Erstarkens einer sozialistischen Militärkoalition gab es kein geschichtliches Leitbild, denn kein Kriegspakt der Ausbeuterklassen konnte als Modell einer internationalen sozialistischen Verteidigungsorganisation dienen. Aber es gab ein Leninsches Militärprogramm, die sowjetische Militärwissenschaft und die reichen Kampferfahrungen der sowjetischen Streitkräfte – und damit die hauptsächlich theoretischen und praktischen Grundlagen für den Aufbau der sozialistischen Landesverteidigung und ihres Kerns, der Armeen. Es gab in Gestalt der kommunistischen und Arbeiterparteien unserer Länder jene Kräfte, die willens und fähig waren, den kollektiven Schutz der gemeinsamen Errungenschaften gegen alle imperialistischen Aggressionen zu organisieren – und damit den stärksten Kraftquell sozialistischer Landesverteidigung im nationalen und internationalen Maßstab.

Der Auftrag sozialistischer Streitkräfte geht heute weit über die Grenzen des einzelnen sozialistischen Landes hinaus. Er umschließt seit zwei Jahrzehnten den zuverlässigen militärischen Schutz der gesamten sozialistischen Staatengemeinschaft auf dem Niveau des modernen Militärwesens. Er erfordert die kollektiv bekundete Bereitschaft und Fähigkeit aller sozialistischen Bruderarmeen, für die gesamte sozialistische Gemeinschaft mit der Waffe einzustehen wie für das eigene Volk. Er verlangt, im Falle eines Krieges an der Seite der Waffenbrüder für den Sozialismus und Kommunismus zu kämpfen, das eigene Leben für den Sieg einzusetzen.

Nicht ein gewisses „Minimum an militärischem Defensivpotential“ unserer Koalition, auch kein sogenanntes „Gleichgewicht des Schreckens“ haben einen Zustand in den internationalen Beziehungen herbeigeführt, den die Menschheit erleichtert als Wende vom kalten Krieg zur Entspannung empfindet. Die im zähen Kräfteingen der Nachkriegsjahre hart erkämpfte militärische Überlegenheit der Sowjetunion und ihrer Verbündeten über die imperialistischen Hauptmächte war es, die den Frieden sicherer, die antiimperialistischen Kräfte selbstbewußter gemacht und den weltrevolutionären Prozeß vorangebracht hat.

Die militärische Überlegenheit der sozialistischen Staaten Europas wurzelt vor allem in der Tatsache, daß in allen Ländern unserer Gemeinschaft kampfstärke marxistisch-leninistische Parteien an der Spitze der Arbeiterklasse und ihrer Streitkräfte stehen. Ihre feste Verbundenheit mit der KPdSU und ihre kollektiven Anstrengungen im Geiste des proletarischen Internationalismus sind und bleiben der unvergängliche Kraftquell aller militärischen Potenzen unserer sozialistischen Gemeinschaft.

Die in allen unseren Armeen durchgesetzte Führungsrolle der Partei prägt entscheidend solche Komponenten der militärischen Überlegenheit des Sozialismus wie – die militärische Einzelleitung als untrennbare Einheit von politischer und militärischer Führung;

Einheit 3-78

- den moralischen Geist, die Disziplin und den Ausbildungsstand der Truppen; die Fähigkeit der Offiziere und Unteroffiziere, ihre Soldaten auf sozialistische Art zu führen und zu erziehen, sich mit ihnen zu einer verschworenen Kampfgemeinschaft zu verbinden;
- den bewußten Einsatz für exaktes und initiativreiches Erfüllen sämtlicher Parteibeschlüsse und Befehle, das Vorbildstreben aller Parteimitglieder vom Kommandeur bis zum Soldaten.

Wesentliche qualitative Vorzüge vereinigter sozialistischer Militärmacht resultieren aus der Tatsache, daß sich unsere Parteien, Staaten und Armeen allesamt auf die sowjetische Militärwissenschaft als die theoretische Grundlage unserer kollektiven Verteidigungsanstrengungen stützen. Die sowjetische Militärwissenschaft und die umfangreichen Erfahrungen der sowjetischen Streitkräfte, mit deren intensivem Studium sich auch die Offiziere und Generale der anderen Bruderarmeen befassen, dienen allen Staaten des Warschauer Vertrages als Grundlage ihrer Militärdoktrin.

Die Unbesiegbarkeit des Sozialismus erwächst vor allem aus unserer einheitlichen marxistisch-leninistischen Weltanschauung, aus der Einheit von Volk und Armee. Sie drückt sich in der Funktionsüchtigkeit aller Bereiche der Landesverteidigung aus — von der Wehrerziehung der Jugend bis zur Fähigkeit schneller und organisierter Mobilmachung.

Zum humanistischen Inhalt unseres militärischen Auftrages

Als Johann Wolfgang Goethe die Kanonade von Valmy erlebte, die unerschütterliche Haltung der französischen Revolutionssoldaten im Feuerhagel preußischer Geschütze, da prophezeite er: „Von hier und heute geht eine neue Epoche der Weltgeschichte aus, und ihr könnt sagen, ihr seid dabei gewesen.“¹⁴

Wenn diese Worte schon für den Sturmwind der Französischen Revolution galten, der von der Seine aus in das Dachgebälk des feudalen Europa fauchte, um wieviel gültiger wären sie für die Orkane, die russische Arbeiter, Bauern und Soldaten an Newa und Moskwä entfesselten und die Paläste zum Einsturz brachten!

Die neue Epoche der Weltgeschichte ist 1917 eingeleitet worden. Erstmals eröffnet sich die Möglichkeit, das jahrtausendealte Streben der Menschheit nach Frieden zu verwirklichen. Wie viele Generationen Werte schaffender, für den Fortschritt wirkender, von edlen Gedanken erfüllter Menschen vor uns — bis weit zurück in die Sklavenhaltergesellschaft — haben mit der unerfüllten Sehnsucht nach Frieden gelebt und sind mit ihr gestorben!

Dieser Friede mußte über Jahrhunderte hinweg Illusion bleiben, die soziale Wirklichkeit ließ ihn nicht zu, im Altertum nicht und auch nicht im Mittelalter, als die Menschen inbrünstig einen „Gottesfrieden“ erlebten.

Das 18. Jahrhundert, das Jahrhundert der Französischen Revolution, die Freiheit, Gleichheit und Brüderlichkeit auf ihre Fahnen geschrieben hatte, auch sie konnte die Hoffnungen der werktätigen Massen nicht erfüllen, den Triumph des Humanismus nicht herbeiführen. Sie brachte den Anbruch der Herrschaft des Kapitals. „Der verheißene ewige Friede war“, wie Friedrich Engels schrieb, „umgeschlagen in einen endlosen Eroberungskrieg.“¹⁵

Die gesellschaftliche Grundlage für den „ewigen Frieden“ wird erst in der sozialistischen Revolution geschaffen, wo mit der Arbeiterklasse eine geschichtsbildende Kraft die Zügel ergreift, die in der Lage ist, Frieden zu gebieten und zu garantieren, weil sie die Wurzeln des Krieges ein für allemal ausreißt.

Die Macht der Arbeiterklasse führt den jahrtausendealten Kampf aller fortschrittlichen sozialen Kräfte der Menschheitsgeschichte um Frieden, Gerechtigkeit und Freiheit zum Siege. Im Sozialismus und Kommunismus werden die Ideen der

großen Humanisten nicht nur studiert, hier finden sie die ihnen adäquaten praktischen Verhältnisse, werden sie Richtlinie der Staatspolitik.

Wir Kommunisten wissen, wie Rosa Luxemburg so treffend formulierte, „daß hienieden auf der festen Erde, auf der wir stehen, ein solcher Zustand des ewigen Friedens, wie ihn die größten deutschen Klassiker und Philosophen, wie zum Beispiel ein Kant, voraussagten, nicht möglich ist, bis der Kapitalismus mit Stumpf und Stiel ausgerottet sein wird.“¹⁶

Und dennoch braucht die Menschheit nicht zu warten, bis die letzte Bastion des Kapitalismus gefallen, bis unsere Welt kommunistisch sein wird. Mit der Leninschen Politik der friedlichen Koexistenz ist seit 1917 das Lösungsprinzip des Friedensproblems vorgezeichnet. Und mit dem Entstehen und Gedeihen der sozialistischen Staatengemeinschaft und ihrer vereinten Militärmacht sind die materiellen Garantien zur tatsächlichen Lösung dieses Prinzips geschaffen und vermehrt worden. Sie bleiben es solange, bis den Feinden des Sozialismus die Waffen für immer aus der Hand geschlagen sind!

Mit dieser ernsthaften Entschlossenheit, nötigenfalls mit aller Härte zurückzuschlagen, bereiten sich die Angehörigen der Vereinten Streitkräfte – unter ihnen auch die Soldaten der Nationalen Volksarmee – auf immer noch mögliche Kriege vor, damit ihre sozialistische Heimat in Frieden und Glück erblühen kann. Bis zu dieser Konsequenz reicht realer, sozialistischer Humanismus, ein Humanismus, der, wie Heinrich Mann einmal formulierte, für sich einzustehen weiß, und gegen seine Mörder keine Schwäche kennt!¹⁷

1 W. I. Lenin, Clausewitz' Werk „Vom Kriege“, Auszüge und Randglossen, Verlag des Ministeriums für Nationale Verteidigung, Berlin 1957, S. 39.

2 Ebenda, S. 41.

3 Ebenda, S. 36.

4 Aus einem Brief vom 11. Dezember 1880 an Professor Bluntzschl, in: Schriften und Denkwürdigkeiten des General-Feldmarschalls Grafen Helmuth von Moltke, Bd. 4, Berlin 1891, S. 194.

5 W. I. Lenin, Clausewitz' Werk „Vom Kriege“, S. 36.

6 Ebenda, S. 37.

7 Ebenda, S. 35.

8 UPI, Washington, 29. Juli 1975.

9 Time, 17. November 1975.

10 Vgl. Karl Marx an Engels in Ryde, 25. September 1857, Marx/Engels, Werke, Bd. 29, Dietz Verlag, Berlin 1963, S. 192.

11 W. I. Lenin, IX. Parteitag der KPR (B), Werke, Bd. 30, Dietz Verlag, Berlin 1961, S. 445.

12 Friedrich Engels, Von der Autorität, Marx/Engels, Werke, Bd. 18, Dietz Verlag, Berlin 1962, S. 308.

13 W. I. Lenin, Rede auf einer Kundgebung des Warschauer revolutionären Regiments, 2. August 1918, Werke, Bd. 29, Dietz Verlag, Berlin 1959, S. 28.

14 J. W. Goethe, Kampagne in Frankreich, Goethes Werke in 12 Bänden, 10. Band, Aufbau-Verlag, Berlin und Weimar 1959, S. 418.

15 Friedrich Engels, Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft, Marx/Engels, Werke, Bd. 19, Dietz Verlag, Berlin 1962, S. 192.

16 Rosa Luxemburg, Der Friede hängt von euch ab, in: Deutsches Friedensbuch, Aufbau-Verlag, Berlin und Weimar 1965, S. 433/434.

17 Heinrich Mann, Geist und Tat. Ein Brevier, Aufbau-Verlag, Berlin 1953, S. 23.